

U. L. Kielland.

Kirikumõisa Rebekka.

Geesti keelbe

J. Kotsar.

Kirikumõisa Rebecka.

Sisuks on :

- 1) Kirikumõisa Rebecka.
- 2) India kirjandus.
- 3) Reform.

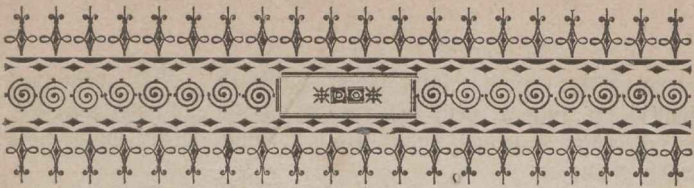
Jurjewis 1903.

A. Koppeli trüff ja kirjastus.

Дозволено цензурою. Юрьевъ, 2. мая 1903 г.

AR Fr. B. Neutrowald. etc.
Eesti NSV Riiklik
Bibliotek

589

Kirikumõisa Rebekka.

A. L. Siellandi järele J. Kotjar.

Näitas, nagu tahaks kewade hoopis tulemata jääda. Aprilikuu lõppes öökülmade ja põhjatuulega. Lõuna ajal paistis päikene nii soojalt, mõningad suured kärbsed hakkasivad siin ja seal sumisema ja lõkene kinnitas uhkelt ja pühaltikult, et täieline suvi ju käes on.

Kuid lõkene on kõige kerglasem loom laia ilma peal — tema peale ei wõi ialgi loota. Kui ta ka öösel tubliste külmetas, siis oli see juba esimese päikese kiirega jälle unustatud, ja waljuste lõõritades tõusis ta üle wälja, üles sinawa taewa poole, kuni tal meelde tuli, et kõht tühi oli.

Siis langes ta pikkamisi, juuri ringisid keerutades, alla maa poole, laulis ja lõi tiiwadega takti juurde. Kui maapind ju kaunis lähedal oli, lõi ta tiiwad kokku ja kukkus kui kiwi alla rohu peale.

Kiivitaja kõndis wäikeste sammudega kiingaste wahesid mööda ja nikutas kashlewalt pead. Tal polnud lõkese wastu wähematki usaldust ja kordas ühtepuhku oma ettewaatlifku „bi-litt! bi-litt!“ Paar parti ujusiwad mudajes weelombis ümber, ja wanem neist arwas, et kewade enne ei tule, kui tubli hoog wihma on tulnud.

Kuni mai-kuu lõpupooleni seisiwad kesjapõllud kollased; arwa mõnes kohas, kuhu päikene soojemalt peale paistis, tärkasiwad rohelisted lehed ja kõrred mullapõuest üles. Maa ligi kumardades aga wõis lugemata hulka taimi — niihästi lihawaid ja lopsakaid, kui ka nõrku ja peenikesi — näha, kes oma pead

ettevaatlikult mulla seesi wälja piisfiwad. Kuid põhjatuul jooksis nii kiilmalt neist üle, nende ladwad läksiwad kollaseks, ja nad nägiwad wälja, nagu oleks neil himu uuesti mulla fisse warjule pugeda.

Uga see polnud neil wõimalik, ja sellepärast jäiwad nad waikselt paigale ja ootasiwad; üksnes lõuna ajal katsusiwad nad weidi pikemaks sirguda.

Parbil oli õigus, — wihma oli tarwis. Ja ta tuli wiimaks — esiteks kiilmalt, siis aga ikka soojemalt ja soojemalt, ja kui ta wiimaks üle jäi, siis tuli päikene täie tõsibusega. Mitte tundagi ei wõinud teba enam, sest ta soojendas nüüd wara hommikust kuni hilja õhtuni, nii et ööd soojaks ja niiskeks jäiwad.

Glau liikumine algas nüüd igal pool; kõik oliwad hiljaks jäänud, ja nüüd oli aeg, kus seda järele pidi tehtama. Tuhinal tungisiwad lehed pundunud pungadest wälja, ja kõik suured kui ka wäikesed kasvud tegiwad lühikese ajaga haruldasi edu- sammusid. Nad tõukasiwad kõrt pea pahemale, pea paremale poole — nii rutuste, nagu oleksiwad nad rohiliste jalgade peal tantsinud. Maapind läks lilledest ja umbrohuist kirjaks, ja rohuga kaetud kiinkad mere rannal hakkasiwad wärwi muutma.

Ainult kollane liiw mere kaldal jäi nagu ta oli; temal pole lilleid, millega enmast ilustada wõiks, tema ainus ehe on liiwa-kõrs. Sellepärast kogub ta suured liiwa-hunitud kofku, et ta pikad ja nõrgad kõrred kui rohilised lipud kõrgetelt kiin-gastelt alla lehwiksiwad ja kaugele üle ranna näha oleksiwad.

Seal all jooksewad wihitajad nii karmesti ümber, et nende jalad kui kammi pidemed paistawad olema. Kajakad kõnniwad mere kaldal, kus lained neil üle jalgade jooksewad. Nad on endile tõsi näo teinud, pea selga tõmbanud ja kõhu ette ajanud, nagu wanad naised porisel uulitsal.

Auftrite püübjä oli oma kitsate pükstega, musta kuuega ja walge westiga juba platsis.

„Til By'n! til By'n!“¹⁾ hüüdis ta, ja iga kord tegi ta karme, wäikese kumarduse, nii et kuue hõlmad wabijesiwad.

Ülewal kiingaste kohal lendas kiwitaja naine ja peffis tiiru. Rewade oli nii häkitselt peale tulnud, et ta aega polnud saanud head pesapaika otsida. Nüüd oli ta waene pidanud

1) Linna! linna!

oma munad madalate kiingaste wahese panema. See oli küll täitsa rumalus, ta teadis jeda, aga parata polnud sinna nüüd enam midagi.

Übökene aga naeris ja parastas oma joodu kõiki. Warblasjed oliwad suure rutu läbi peasti üksna segajeks läinud. Waewalt oliwad nad pooliti fewade wastu walmistatud. Mõnedel oli hädawaewalt pesa walmis, teistel ka üks ehk kaks muna mune-
netud; suurem jagu oli aga nädalite kaupa aida katusel istunud ja kalendri üle waielnud.

Nüüd ei teadnud nad, kust ja mida suure ägedusega peale hakata. Nad kogusiwad endid õpetaja aeda, suurde roosipõesasse koku, ajasiwad lori ja kisasiwad, nii kuidas keegi jõudis. Mehed puhusiwad endid täis, nii et suled seljas püüsti tõusiwad; siis weeresiwad nad kui willa kerad okstelt alla ja hüppasiwad maas edasi ja tagasi.

Hätitselt läksiwad kaks warblast rindupidi koku. Teised tormasiwad ligi; kõik wäitesed, hallid kerad saiwad üheks suureks hunikuks. See weeres põesa alt wälja, tõusis suure kāraga natukesse maad õhuwalda kõrgemale — langes aga kohe jälle maa peale tagasi ja jagunes taheks. Ta ilma et ükski healt oleks teinud, lendasiwad kõik ühe korraga koost ära, ja natukesse aja pärast polnud terwes kirikumõisas enam ühtegi warblast näha.

Wäikene Ansgarius oli warblaste lahingut elawa uudishimuga pealt waadanud. Tema oli see nähtus, kui suur lahing sõjakirweste ja mõekadega. Tema luges oma isaga maailma ja Norra ajalugu, ja sellepärast oli igal juhtumisel, mis kirikumõisas ette tuli, nii ehk teiseti sõjalik maik juures. Kui lehmad õhtul koju tuliwad, siis oliwad need suured sõjawäe salgad, kes linnale liginesiwad; kanad oliwad linna kaitsewägi ja kuff oli linna pealik Nanjen.

Ansgarius oli terane pois, kes oma aastate arwu sõrmede peal teadis, kuid ajaarwamisest ei olnud tal wähematti arusaamist. Sellepärast wiskas ta Napoleoni, Erik Blodöri¹⁾ ja Tiberiuse kõik ühte hunikusse; ja nende laewade peal, mis all mere peal kirikumõisast mööda sõitsiwad, wõitles Nordenskjöld pea wikingidega pea Hispania kuulsa „armadaga.“²⁾

1) Blodör = Blutart = „Wereftrwes.“

2) Hispania kuningas Philipp II. „wõitmata“ laewawägi, mille ta aastal 1588. Inglise maa vastu saatis; sai tormist pea täitsa häwitatud, mille tõttu Hispania wägewus langes.

Rusthoone taga oli tal ühes jalaaugus üks luud, mida ta Bucephalusseks!) nimetas. See oli ta kõige suurem rõõm, aias luua seljas ümber jooksta ja seal juures oavart käes hoida.

Matukene maad aiast eemal oli väikene kõrgustik, mille peal mõned väikesed puud kasvafiwad; sealt wõis ta wäga hästi kaugele üle laia lagendiku ja suure mere luurata.

Ja ialgi polnud liginewatest hädaohtudest puudust; need oliwad kas kahtlased lootfikud ja laewad ranna ääres, ehk tugewad ratsanikkude salgad, kes nii kawalaste liginefiwad, et terme fogu kui üks hobune paistis olema. Kuid Ansgarius sai häbemata plaanist aru; ta kargas Bucephaluse selga, kihutas kõrgustikult alla aeda ja sealt ülejala sõidul kirikumõisa õue peale. Kanad kisenbasiwad, nagu oleks neid tapma tulnud ja linna-pealik Hansen lendas wastu õpetaja töötoa afend.

Õpetaja ruttas afne alla ja wõis weel ainult Bucephaluse jaba näha, sest noor kangelane ratsutas talli nurga taha, kus ta kaitsemist ette mõtles walmistada.

„Poisi sees pesitab kahetsemise-wäärt metsikus,“ mõtles waimulik. Sõjalikud lõbud ei meeldinud temale fogniiste mitte. Ansgariusest pidi rahumees saama, nagu tema isagi oli. Ja tal oli walus waadata, kuidas poisil õppimise juures fergesti fõif meelde jäi, mis taplustest ja sõdadest kõneles.

Mõni ford katsus ta wanaaegsete rahwaste ehk wõeramaa elanikkude rahulikku elu pojale ette kujutada. Kuid sellega oli tal wähe õnne. Ansgarius pidas sellest finni, mis raamatus seisfis, ja seal ei olnud muud, kui sõda sõja järele, rahwad polnud seal muud, kui soldatid, ja kangelased kõndisiwad wereojades. . . Usjata oli õpetaja töö, kui ta poisfis kaastundmust nende wastu, felle werd kangelased walasiwad, piüüdis äratada.

Nii mõnigi ford mõtles õpetaja, kas mitte algusest peale parem poleks olnud noort pead rahuliste aadetega ja piltidega täita, kui rööwihimuliste kuningate wõitlustega ja efiwanemate jalajate rööwikäikudega ja tapmistega. Kuid fiis tuli talle meelde, et ta ise neidsamu asju lapsepõlwes oli õppinud — ja sellepärast pidi see õige olema. Ansgariusest wõib ju sellegipärast rahumees saada — ja kui taft seda mitte ei peaks saama, fiis. . .

1). Makedonia kuninga Aleksander Suure hobuse nimi.

„Noh, siis — Jumala käes on kõik võimalik!“ — ütles õpetaja lootuserikkalt ja asus jälle oma jutluse kallale.

„Sa unustad täna hommitu söögi ära — isa!“ ütles magus, pehme heal ja walge pea waatas usse wähelt sisse.

„Jah, jul on õigus, Rebekka! Ma olen terwelt tund aega hiljaks jäänud,“ wastas isa ja läks kobe elutuppa.

Isa ja tütar istusiwad söögilauda. Ansgariusel oli alati terwe laupäew oma päralt, sest isa oli sel päewal oma jutluse kallal ametis.

Naske oli kaht inimest leida, kes paremine kofku oleksiwad kõlbanud ja kes südamlikumad sõpruses oleksiwad elanud, kui õpetaja ja tema kaheksateistkümnne aastane tütar. Emata oli tütar ülesse kaswanud. Aga armsa, pehme südamega isa juures oli nii palju naisterahwalikka omadusi, et noor tütarlaps, kes oma emast ainult kahtatanud, naeratawat nägu mäletas, ema puudusest enam kurblikku walu, kui libedat kaotust tundis.

Tütar täitis juuremaks kaswades oma isa hinge tühjust, mis kalli kaasa kaotamise järele ta sisse oli tulnud, ikka enam ja enam täis, ja kõige oma õrnusega, mis armastatud abikaasa surma juures murest ja kurbusest peaaegu täielikult maha oli surutud, hoolitjes isa nüüd noore elu eest, kes tema käte all üles kaswas, ja walu ta südames jäi vähemaks ning rahu asus ta hingesse.

Nii wõis ta oma tütrele osalt ema asemel olla. Oma wagaft, puhtaft seisupaigaft õpetas ta teda elu tundma. Ta armsamaks elu eesmärgiks sai tütre õrna ja peenikeft loomust kõige mustuse eest kaitsta, — kaitsta kõigi tormide eest, mis maailma mäsjava panewad, nii hädaohtlikud ja nii raskest kanda on.

Kui nad kahekesi kirikumõisa kõrgustiku peal seisiwad ja alla mäsjava mere peale waatafiwad, siis ütles ta tütrele: „Waata, Rebekka! Niisamasugune on ka elu, — elu, mille sees maailma lapsed märatsewad; kus jopased fired nõrka laewa wintjutawad ja tõukawad, kuni randa wiimaks ainult üffiitud laewa tiifid jõuawad. Üksnes see, kes kindla müüri puhta südame ümber ehitab, wõib tormidele wastu seista — ja selle jalgade ees murrawad lained endid asjata.“

Rebekka surus end isa najale; ta tundis enese tema juures nii julge ja warjatud olema. Kõiges, mis tema rääkis, oli nii palju selgust, et see talle kui kiiimal wastu jãras, kui ta tulewiku peale mõtles. Kõigi oma küsimiste peale sai ta temalt wastused.

Nad wahetasiwad endi mõtteid, nagu oleksiwad nad wend ja õde olnud.

Uga sellegipärast oli nende wahel üks tüme punkt olemas. Kõigis teistes asjades pööras tütar oma küsimistega otsekohe isa poole, siin aga pidi ta ringi tegema, pidi millegiht ümber minema, millest ta ometi ialgi mööda ei saanud.

Ta tundis isa suurt kurbtust ja teadis, misjugune õnn temal oli olnud ja ära kadunud. Sügawa kaastundmusega wõttis ta armastajate waheldawast saatusest osa, kui ta pikfadel talwe õhtutel armastuse juttusid teistele ette luges; ta jõda mõistis, et armastus, mis ülemat õnne toob, ka kõige suuremat walu wõib sünnitada. Uga peale õnnetuma armastuse oli weel midagi muud — midagi hirmsat, millest ta mitte aru ei saanud. Mõnikord näitasiwad need talle kui mustad warjud olema, mis armastuse paradiisist läbi jooksiwad, — warjud, mis täis madalust ja inetust oliwad. Armastusega — selle püha sõnaga — ühes saiwad ka kõige inetumad häbiteod ja kõige suuremad wiletsused nimetatud. Inimeste keskel, keda ta tundis, jündisiwad wahel niisugused asjad, millede peale tema mitte mõeldagi ei julgenud; ja kui isa wahel waljude aga ettewaatlikkude sõnadega wooruse langemisest kõnelemud oli, siis ei julgenud ta hulgal ajal enam filmi ta peale tõsta.

Seda märkas isa ja rõõmustas ennast selle üle. Nii puhtalt, nii õrnalt oli ta teda üles kaswada lastnud; nii kangel oli ta kõik kurjused hoidnud, mis tema lapselikku süütaust sopastada oleks wõinud, nii et ta hing kui hiilgaw pärliwera oli, mille külge mingi mustus ei hakka.

Suudaks ta teda ka edaspidi nii hoida!

Nii kaua, kuni ta ise tema üle wõib walwada, ei pea ükski halbtus ta ligi peasema. Ja kui ta ükskord ära kutsutakse, jeniaks on ta temale sõjariistad elu tarwis kaasa annud, mis teda wõitluse päewal wõiwad aidata. Ja wõitluse päew p i d i warem ehk hiljem tulema! Ta waatas niisuguse pilguga tütre otja, mida see ei mõistnud, ja ütles oma harilikul lootuserikkal toonil: „Sa jah! Kõik seisab Sumala käes!“

„Kas sul mitte aega pole minuga täna wäikest jalutusekäiku teha, isa?“ küsis Rebecka peale sõõgi.

„Jah, hea meelega. Sa tead ju, et see mu terwisele hea on. Ilm on ilus, ja ma olen ka nii wirgaste tööd teinud, et jutlus peaaegu ju walmis on.“

Nad astusiwad wälja liiwase teeraja peale, mis wastu kirikumõisa teija hooneid elutoa ukse ees oli ja suure maantee peale wiis. Kirikumõisjal oli see iseäraldus, et suur maantee, mis linna wiis, otsekohe õuest, elumaja ja teiste hoonete wahelt, läbi käis. Õpetajal polnud see sugugi meelt mööda, sest tal oli rahu armsam, kui misti muu asi; ja linna tee tõi sinna, olgugi, et mõis üksikus kohas oli, ikkagi oma jagu elu ja liikumist.

Angariusel aga oli see wäikene liikumine ja läbikäimine alalisjeks põnewate juhtumiste hallitaks. Kuna isa ja tütar teeraja peal seisiwad ja aru pidasiwad, kas maanteed mööda edasi, wõi üle lagendiku alla mere äärde minna, tuli noor sõjamees korraga förgustikult tulise kiirusega alla ja kihutas otsekohe õue peale. Ta oli näost punane ja löötsutas, kuna Bucephalus tuhatnolja sõitis. Ukse kohal pidas pois oma ratsu häkitselt kinni, nii et see sügawa jälje liiwa sisse torkas ja hülidis mõeka keerutades: „Tulewad! Tulewad!“

„Kes tulewad?“ küsis Rebecka.

„Mustad norstakwad täkud ja kolm sõjawankrit, täis sõjariistus mehi!“

„Kumal pois!“ ütles isa waljuht.

„Kolm faleskat inimestega tulewad linna poolt,“ ütles Angarius ja ronis wäsinud näol ratsu seljast maha.

„Rüheme tuppa, Rebecka!“ ütles õpetaja ja keeras ümber.

Uga selsamal filmapilgul tuliwad ka juba esimesed hobused förgustikul nähtawale. Suht norstakwad täkud need küll ei olnud, aga ilusat pilti pakkus see ometi, kui töld tõlla järele warskete, rõõmsate seesistujatega ja heledate wärwidega päikese paistele ilmusiwad. Rebecka ei saanud muud, kui pidi seisma jääma.

Esimese tõlla tagumisel istmel istusiwad wanaldane herra ja paks naisterahwas. Gespool istmel nähti noor naisterahwas istuwat, ja just sel filmapilgul, kui nad kirikumõisa õue pöörasiwad, tõusis herra, kes ta kõrwal istus, püsti ja keeras enese, tagumisel istmel istuwalt naisterahwalt wiisakalt wabandust paludes, ümber, ning waatas üle kutsari puhi eemale. Rebecka jäi tahtmatalt ta otša wahtima.

„Kui ilus fiin on!“ hülidis noormees natukesaja pärast.

Kirikumõis seisis just wiimase förgustiku peal wastu merd, nii et lai, sinine filmapiir häkitselt awanes, kui sinna jõuti.

Tagumisel istmel olew herra sirutas ennast weidi ja ütles: „Sa — fiin on wäga ilus. Rõõmustab mind wäga, et

teile meie lihtsasti loodusest mõnigi koht meeldib, herra Lingow.

Selsamal filmapilgul juhtusivad Rebekka ja nooremehe filmad wastastikku kokku. Noormees käskis hohe kutsjaril finni pidada ja hüüdis: „Siia jääme seisatama.“

„Tasa!“ ütles wanem naisterahwas naerdes, „see ei lähe mitte, herra Lingow! See on ju kirikumõis.“

„See ei tee midagi!“ hüüdis noormes rõõmsal toonil ja hüppas tõllasti maha; — „eks ole nii?“ hüüdis ta ümber pöörates teiste tõldade poole, „siia jääme seisatama.“

„Jah, — jah!“ tõlas kooris wastuseks, ja filmapilt hakkas rõõmus seltsfond tõldadest maha ronima.

Küüd aga tõusis tagumisel istmel olew herra püsti ja ütles tõsiselt: „Ei, ei! mu lõbrad! See ei lähe tõesti mitte. Meie ei wõi milgil kombel õpetaja juurde külaliseks minna, feda meie mitte ei tunne. Kümne minuti pärast oleme meie kihelkonna-kohtuniku juures, ja seal on nad külaliste wastuwõtmisega harjunud.“

Ta tahtis juba edasisõitmiseks käsku anda, kui õpetaja ukse ette astus ja sõbralikult teretas. Näo järele tundis ta konsul Hartwigi — linna kõige tähtsama mehe — ära.

„Kui herrad minu juurde soowivad tulla, siis rõõmus-taks see mind väga. Ma woin kindlaste tõendada, et mis maakoha kenadusesse puutub — —“

„Ei — kallid õpetaja! Teie olete liig lahte; meie ei wõi teie sõbralikku pakumist mingil kombel wastu wõtta, ja ma palun teid, nende noorte narride teguwiisi wabandada,“ ütles proua Hartwig pool wihaselt, kui ta oma nooremat poega, kes wiimases tõllas oli olnud, juba Ansgariusega sõbralikult juttu nägi ajawat.

„Aga ma tõendan teile, — auustatud proua!“ — wastas waimulik naerdes, „et niihästi minu tütar kui ta mina ise väga rõõmsad nii lõbusa igawuse ja üffifuse segamise üle oleme.“

Herra Lingow tegi rõõmsaste kumardades tuleska ukse lahti; konsul Hartwig waatas oma abikaasa peale, see tegi omalt poolt sedasama; õpetaja astus ligemale ja fordas oma kutsjet, ning lõpp oli, et wõerad pool wastu punnides ja pool naerdes maha ronisivad ja õpetaja jaadetusel ruumikasse lehthoonesse läksiwad.

Siin järgnesiwad uued wabandused ja siis algas efi-telemine. Seltsfond seisis konsul Hartwigi lastest ja nende

noortest sõbradest ja sõbrannadest koos; wäljasõit oli nimelt Maks Ringowi auuks ette wõetud, kes kui konsuli wanema poja sõber külalisena mõned päewad konsuli juures wiibis.

„Minu tütar Rebecka,“ — esiteles õpetaja, „kes teid meie lihtsa wiisi järele wastu — —“

„Pidage, õpetaja herra!“ segas kärpsitu loomuga konsuli proua ägedalt waele, „see lähed juba liig kaugemale! Kui ka sel parandamata herra Ringowil ja minu üleagnetumatel poegadel lorda on läinud, meid teie majassee sisse petta, siis ei kaota mina sellepärast weel mitte karwawäärtki oma walitsusest. Küllaliste wastuwõtmine on ju ometi minu asi, ja sellepärast — astuge eemale, mu herrad!“ Ja nooremate poole pöördes ütles ta: „Minge, tooge wälja, mis tõldadest leiata. Ja teie, armas laps, peate noorematega aega wiitma; laske mind nüüd pereinaike ametit pidada — mina olen sellega harjunud.“

Ja hea proua waatas oma truusiudamliste, hallide filimadega õpetaja ilusa tütre peale ja filitas selle põskesid.

Kui armfaste ta seda tegi! Iseäralik, see tundmus käis noorest neiuft läbi, kui pehme käsi ta külge puutus. Rebeckal tuliwad pisarad filmi. Ta seisib paigal, nagu oleks ta ootnud, et wõeras proua teda oma rinnale tõmbab ja talle midagi kõrwa sisse sofistab, mida ta juba kaua on ootnud.

Kuid jutukõmin jooksis edasi. Walju naerulagina all kandsiwad noored inimesed tõldadest igasugu imelikka pakkisid aeda. Proua Hartwig wiskas mantli seljast tooli peale ja hakkas agaralt pakkisid lorraldama. Kuid nooremad — herra Ringow kõige ees — püüdsiwad pakkidega nii palju segadust teha, kui wähegi wõimalik oli. Isegi õpetajale hakkas wallatuse tuhin külgi, ja Rebecka nägi oma kirjeldamata imestuseks, kuidas tema isa, herra Ringowi seltsis, ühe juure paki proua Hartwigi mantli alla ära peitis.

Wiimaks läks wanale prouale asi ometi liig kirjuks. „Armas preili Rebecka! hüüdis ta, „kas teil ei ole fiin ligibal midagi tähelepanemise-wäärilist waadata — mida kaugemal, seda parem — et ma nendest üleagnetumatest inimestest ometi natukeseks ajaks lahti jaakfin?“

„Kuningamäelt on väga ilus waade, ja siis on seal weel mere rand ja meri.“

„Jah — alla mere äärde!“ hüüdis Maks Ringow.

„Waadate, see on õige tegu!“ ütles proua; „kui teie tema mul kaelast ära saate, siis pole mul enam häda, sest tema on kõigest kõige üleantum.“

„Kui preili Rebecka meid saatma tuleb, siis lähen ma igale poole,“ ütles noormees kergesti kumardades.

Rebecka punastas. Nii polnud talle weel keegi ütelnud. Noor, ilus mees kumardas nii wiisakalt tema ees ja ta sõnad kõlasiwad nii südamlikult. Aga nüüd polnud aega tundmustega tegemist teha; pea oli rõõmus jalk aiaist ja mõijast väljas ning liikus, Rebecka ja Ringow kõige ees, üles wäikese kõrgustiku poole, mida „Kuningamäeks“ nimetati.

Palju, palju aastaid tagasi oli kõrgustiku pealt wanaaja mälestusi leitud, kuna üks eelkäija ametiwend kõrgustiku sõrwale mõned ilma muudatustele wastupidawad puud oli istutanud. Peale ühe pihlaka ja ühe pähklipuude rea kirikumõija aias polnud penifoormate kaugusel ümberringi muud puud näha, kui need endisel ajal istutatud puud. Aga jooksul oliwad nad tormidest ja tuiskawast liiwast hoolimata peaaegu mehekõrguseks kaswanud, ja kuna nad oma täharad ning oksliied tüved kui kiüra wajunud seljad wastu põhjatuult hoidsiwad, sirutasiwad nad oma pikad käed igatjewalt lõuna poole. Nende wahetele oli Rebecka ema sinilillesid istutanud.

„Ah, kui ilus!“ hüüdis konsuli wanem tütar, „siin on sinililled! Herra Ringow, noppige mulle täna õhtuks neist üks kimbukene.“

Noormees, kes suurt waewa oli näinud, enne kui tooni leidis, millega Rebeckaga juttu wõis ajada, pani tähele, et noor neiu preili Friederike sõnade juures pisut wärises.

„Teie armastate sinilillesid?“ küsis ta pool kuuldawalt.

„Imestades waatas neiu talle otja; kust wõis tema seda teada?“

„Kas teie ei arwa mitte paremaks, preili Hartwig, lillesid siis noppida, kui meie siit ära sõidame? Nad seisasiwad siis kauemine wärsked.“

„Kuidas teie soowite“ — wastas Friederike liühidalt.

„Selleks ajaks on see tal wististe meelest läinud,“ ütles Maks Ringow tasakesti iseenele.

Kuid Rebecka kuulis seda ja küsis iseeneles tasakesti; mis-sugust rõõmu see noorele mehele küll wõiks teha, kui ta tema

finililled, selle asemel, et neid ilusale, noorele daamele kimbutis noppida, puutumata jätab.

Kui nad tiikise aega kaugele-ulatavat loobuise pilti imestanud oliwad, läksiwad nad Kuningamäelt alla ja pöörafiwad ühe teeraja peale, mis mere äärde wiis.

Etawalt juttu ajades ja naljatades rändafiwad noored inimesed mööda kõwa ja tajaft liiwa edasi kuni mere kaldani. Rebekka oli esmalt üsna uimane. Oli, nagu oleksiwad rõõmsad linnalased hoopis ise feelt kõneleunud, mida tema ei mõistnud. Wahel näitas talle, et nad liig tiikise asja üle naerfiwad, kuna mõnikord jälle tema nende imestust awaldawate hüüete ja kiisimiste üle, mis neil iga asja juures, mida nad nägiwad, kuuldawale tuli, naerma pidi.

Aegamööda aga harjus ta nendega ära ja tundis enese wiimaks nende heasüdamliste, sõbraliste inimeste keskel üsna kodus olema; noorem preili pani kõndimise ajal koguni oma käe tema piha ümber. Ta wiimaks sai ka Rebekka julaks; ta naeris kaasa ja kõneles fergelt ja sundimata nagu teisedki. Ta oli kaugele sellest, et märgata, kuidas noored herrad ja iseäranis mõderas noormees kõige pealt, temaga juttu westfiwad, ja wäitfeid, terawaid sõnu, mis selle tõttu jutu seffa sadafiwad, mõistis ta niisama wähe, kui palju muud asju, mis öeldud sai.

Tiik aega lõbustafiwad nad endid mere kaldal seega, et laine tagafiwajumise ajal talle merde järele jookfiwad, kuni uus laine wastu tuli ja neid kaldale tagasi sundis ruttama. Suurt rõõmu sünnitas see, kui laine mõneft nooreft meheft mööda jõudis, ehk kui mõned lained suuremad oliwad, kui harilikult, oma wahtu kaugele kalda peale wiskafiwad ja nii lõbutsejaid wee äärest eemale sundifiwad põgenema.

„Waadake ometi! Mamma kardab juba, et meie liig hiljaks balli peale jääme minema,“ hüüdis preili Hartwig hätitseft, ja nüüd nägiwad kõik, et ema, konsul ja õpetaja kui kolm tuulewestkit kirikumõisa kõrgustikul seifiwad ja tasku- ning suu-rätikutega lehwitafiwad.

Tagasiminef algas peale. Rebekka wiis nad otse teed üle soo, kuid talle ei tulnud seda mõttesse, et linna-preilid mitte nii nagu tema liinkaid mööda hüpata ei mõistnud. Preili Friederike hüppas oma kitsa kleidiga liig lühikesed sammud ja sattus ühe mudase ja märja augu sisse. Ta filjatas ja hüüdis appi ning waatas selle juures paluwalt Lintzowi poole.

„Henrik!“ — hüüdis Mats Ringow Hartwigi nooremale pojale, kes Friederikele lähemal oli, — „aita ometi oma õde!“

Nüüd aitas Friederike enda ise välja, ja tee läks edasi.

Laud oli aias, pikuti vastu maja seina, kaetud; ehk fewade küll alles õige noor oli, siiski oli päewa paistel kaunis soe. Kui kõik istunud olivad, wiskas konsul pruua weel uurriva pilgu üle laua.

„Aga — aga — minu meelest näitab, nagu puuduks siin midagi. Ma tean ometi kindlaste, et köögitudruk täna hommikul ühe tedre sisse pakkis; armas Friederike! Kas sina ei tea, kus kohal ta on?“

„Wabanda, ema! Sa tead ju ometi, et mina mitte majapidamisega tegemist ei tee.“

Rebecka waatas oma isa otja; Ringow tegi sedasama, ja õpetaja tegi niisuguse näo, et isegi Ansgarius sellest süütegu välja wõis lugeda.

„Ma ei suuda mitte uskuda,“ — algas pruua Hartwig, „et teie, õpetaja, nende seltsis...“ — Kuid seal pidi õpetaja naerma hakkama, ja suure naerulagina all tunnistas ta oma süü üles, kuna poisid rõõmuksaga tedrepaki mantli alt välja tõiwad. Kõik olivad heas lõbusas tujus. Konsul Hartwig oli waimustatud, kui ta kuulis, et waimulik mees ka nalja mõistab teha, ja õpetajal enesel oli jüda nii kerge, nagu see temal ammugi polnud olnud.

Sutu jookkul tähendas keegi sööjatest, et ümbrus ja söögindõud kahtlemata maa wärki olla, söögid aga täitsa linna omad olewat. „Maal peab söögilaual hapu piim seisma.“

Rebecka tõusis filmapilk üles, palus luba piimakausi laua peale tuua, ja läks pruua Hartwigi keelust hoolimata laua äärest minema.

„Aubage, et ma teid aitan, preili!“ — hüüdis Mats ja jookkis talle järele.

„See on õige käbe noormees,“ tähendas õpetaja.

„Jaa, miks mitte?“ — wastas konsul, „ja peale selle ka weel üliosaw kaupmees. Ta on hull aega wäljamaal elanud, ja nüüd töötab ta oma isa äris.“

„Ja natukene kergats on ta ka,“ lausus konsul pruua kahtlemalt.

„Jah, see on küll tõsi!“ õhtas preili Friederike.

Noormees läks Rebecka järele toasti läbi, piimakambrisse.

Neiule see just väga ei meelbinud, ehk piimafammer muidu küll tema uhtus oli; kuid noormees naljatas ja naeris nii lõbusaste, et ta temaga ühes pidi naerma.

Rebecka walis ühe piimakausi ülemise riuli pealt wälja ja firutas käed selle mahawõtmiseks üles.

„Mitte nõnda, preili, see on ju teile liig kõrgel!“ hüüdis Mats, „laste mina wõtan ta maha!“ Ja nende sõnade juures pani ta oma käe neuu käe peale.

Ruttu tõmbas Rebecka oma käe tagasi. Ta tundis ise, kuidas ta punastas, ja palju ei puudunud, siis oleks ta nutma hakanud.

Seda nähes ütles noormees rahulikult ja tõsiselt, kuna ta põrandale wahtis: „Andke andeks, preili Rebecka! Minu tegu-wiis ja olek — ma tunnen seda — on liig waba ja kerge-meelne niisuguse naisterahwa wastu, nagu teie olete. Aga see teeks mulle väga haiget, kui teie minust niisuguse tundmuse saaksite, nagu oleksin mina paljalt kergemeelne liibitseja, mida ma olema näitan. On inimesi, kes rõõmsad peawad olema, et seda warjata, mida nad kannatawad, ja nii mõnedki naerawad ainult jellepärast, et mitte nutta.“

Wiimaste sõnade juures tõstis ta filmad üles. Ta pilgust paistis midagi, mis nii kaeblik ja walurikas, aga ühtlasi ka nii auwfartust äratav oli, et Rebeckale häkitselt tundmus tuli, nagu oleks ta liig wali selle nooremehe wastu olnud. Kuid neuu oli harjunud piimakausisid ülemistelt riulitelt ikka ise maha wõtma; kui ta aga nüüd teist korda käed piimakausi järele firutas, lastis ta käed maha langeada ja ütles: „Teil on õigus — see on tõesti minule liig kõrge.“

Kerge, waewalt arusaadaw naeratus libises üle nooremehe näo, kui ta kausi maha wõttis ja ettewaatlikult wälja wiis. Rebecka läks talle järele ja tegi ukse lahti. Iga kord, kui noormees temast mööda läks, filmitjes ta teda terawalt. Tema walge maniska krae, tema kaelaside, tema kuub — kõik need oliwad teist moodi, kui need, mis ta oma isa juures oli näinud, ja isefugune magus lõhn woolas temast wälja, mille jarnast tema ei tundnud.

Kui nad aia wärawa juurde jõudsiwad, jäi noormees filmapilguks seisatama ja waatas kurbliku naeratusjega ülespoole: „Ma pean pijut wiivitama, et nägu jälle rõõmsaks muuta, nii et seal aias ükski midagi ei aimaks.“

Selle järele astus ta wärawasi fisse ja leidis kohe paraja naljasõna lauafeltskonnale. Rebekka kuulis, kuidas teda naeruga wastu wõeti. Ise aga jäi ta weel aiafambriise paigale.

Waene noormees! — Kuidas ta tema walu kaasa kannatas! Ja kui iseäralikult weel, just nagu oleks tema see ainus olnud, kellele noormees oma walu awaldas. Mis jala mure see küll wõis olla, mida ta enesega kaasas kandis? Kas oli ta ka ema kaotanud? Wõi oli see weel raskem löök? Kui hea meelega oleks ta teda aidanud, kui ta aga oleks wõinud!

Kui Rebekka hiljemalt aida astus, oli Maks Linzow jällegi kõige wäledam ja wallatum naljategija. Ainult üks kord, kui ta Rebekka otja waatas, arwas see ta filmadest jälle kurblikku, pool paluwat pilku nägema; ja kui ta selle peale kohe jälle naerma hakkas, siis lõikas see kui noaga Rebekka südamesse.

Wiimaks tuli külalistel ärasõidu aeg kätte: mõlemilt poolt jäeti südamlikult jumalaga. Wiimase kottupakkimise ja üleülbise segaduse ajal aga, kui kõik oma platsisid tõldades eht midagi muud kojusõidu tarbeks otsisid, lipsas Rebekka tuppa, sealt läbi aeda, ning sealt üles Kuningamäele. Sinna istus ta puude warju, kus finililled kaswasid, maõa ja püüdis oma mõtteid kofu koguda.

„Aga finililled! Herra Linzow!“ — hüüdis preili Friederike, kes juba tõllas istus.

Noormees oli mõned filmapilgud kirglikult õpetaja tüdart otsinud ja wastas nüüd segaselt: „Ma kardan, et see juba liig hilja on.“

Korruga aga näitas talle hea mõte tulnud olewat. — „Proua Hartwig! Teie annate mulle wististe andeks, kui ma weel paariks minutiks ära jooksen, et preili Friederikele üht lillekimpu tuua?“

Rebekka kuulis, kuidas kärmed sammud lähemale tulid; ta tundis, et see keegi muu ei olnud, kui tema.

„Haa, wõi teid leian ma siit, preili? Ma tulin siia lillede järele.“

Neiu pööris talle pooliti selja ja hakkas lillesid noppima.

„Kas teie minule lillesid tahate noppida?“ küsis noormees kartlikul toonil.

„Kas nad mitte preili Friederike jaoks ei ole!“

„Oh ei! Laske nad minu jaoks olla!“ ütles noormees paluwalt ja langes neiu kõrwale põlwili.

Ta heal kõlas jälle nii lootusetalt — juust nagu paluwa lapse heal.

Seal ulatas neiu lilled ilma ta peale vaatamata nooremehe kätte. See võttis ta ümbert finni ja tõmbas ta oma rinnale. Neiu ei pannud vastu, kuid pigistas filmad finni ja hingas raskesti. Korraga tundis ta, et noormees talle suud andis — üks kord — mitu korda — esmalt palgele, siis huultele . . . Wahel fosistas ta tema nime ja segaseid sõnu — ja suuteles siis jälle. Mäist hüüti noortmeest. Ta laskis neiu lahti ja ruttas kõrgustikult alla. Hobused kaapisiwad jalgadega, noormees hüppas harjunud osawusega tõlba, mis filmapilt weerema hakkas. Kuid tõlla uft finni tõmmates oli ta nii kohmetanud, et lilledimbu maha pillas.

„Ega teie ometi ei soowi, et ma teile seda üht lille pakkuma hakkaksin, preili?“ küsis ta.

„Ei, tänan! Hoidke seda omale, teie suure osawuse mälestuseks,“ wastas preili Hartwig; ta oli väga tujane.

„Jah, teil on õigus! — Seda pean ma tegema,“ wastas Maks Vintow rahulikult.

Kui ta teisel hommikul peale pallipidu jälle oma igapäewase kuue selga ajas, leidis ta selle nõbbiaugust närtsinud finnilille. Ta näpistas die sõrmedega otjast ära ja tõmbas warrekeste jeeft poolt wälja.

„Jah, see on ju ka tõsi!“ ütles ta, kui ta enmast peeglist wahtis. „Tema oleksin ma peaaegu ära unustanud!“

Peale lõunat reisis ta ära — ja siis unustas ta tema täiesti.

* * *

Suwi oma soojade päewadega ja lühikeste, selgete öödega jõudis kätte. Rahuliku merepinna kohal hõljusiwad mustad suifupilwed, mida mööda sõitwad arrulaewad oma korstnateft wälja ajasiwad. Purjulaewad ujuusiwad tasahiljuseft edasi ja pruufiisiwad peaaegu terve päewa selleks, et filmapiirist wälja jõuda.

Mõni aeg läks mööda, enne kui õpetaja muudatust oma tütre juures märkas. Aga aegamööda sai ta selles kindlaks, et Rebecka sel suwel mitte terve ei olnud. Ta oli kahwatuks jäänud ja wiibis suuremalt jaolt oma toas; isa töötoas ei käinud ta pea kordagi enam, mille tõttu isa wiimaks ustuma hakkas, et tütar teda kardab.

Ta kõneles Rebekkaga tõsiselt, ja palus teda, et ta ometi ütleks, kas ta haige on, või waevab teda südametunnistus mingi asja pärast, et ta enam nii erk ja rõõmus ei saa olla, kui enne.

Aga Rebekka nuttis ainult ja ei vastanud midagi.

Ometegi läks lugu selle jutuajamise järele paremaks; Rebekka ei wiibinud enam nii kaua üffinda ja käis sagedamalt isa juures töötoas. Aga ta heale endine pehme kõla oli kadunud, ja filmad polnud tal enam nii selged ja awalikud kui enne.

Tohter tuli ja hakkas ta terwise järele küsima. Ta läks kui tuleleek näost punaseks ja purskas wiimaks nutma — nii härdaste, et wana tohtri herra tema toast wälja läks ja alla kirjutuse tuppä õpetaja juurde ruttas.

„Noh, tohter! Mis teie Rebekka kohta ütlete?“

„Kuiulge, õpetaja herra!“ hakkas tohter ettevaatlikult kõnelema, „ütelge mulle, kas teie tütrele ei ole mitte mõnda südame rahutust, või — kuidas seda ütelda — mõnda ränkta hinge — —“

„Mõnda hinge küsatust, tahate wiist ütelda?“

„Ei — mitte just seda, waid kas teda mitte mõni südamehaigus või — otsekõhe wälja ütelda — armuwalu ei waewa?“

Balju ei puudunud, siis oleks õpetaja end nende sõnade läbi haawatud tundnud olema. Kuidas wõis tohter selle peale tulla, et tema Rebekka, kelle süda tema ees kui raamat lahti seisis, oma isa eest seda sorti walusid warjata wõis ehk tahtis! Sa peale selle polnud ju Rebekka mitte niisugune noor tütarlaps, kelle pea kõiksugu romaanlistest armuunistusest kubiseb; ta polnud ju talgi tema juurest eemal ära olnud ja kuidas pidi ta nüüd... — „Ei, ei! kallid tohter! Niisugune haiguse tundmine teeb teile wähe auu!“ lõpetas õpetaja rahuliku walju naeruga.

„Noh, — siis pole wiga midagi!“ — ütles wana tohter ja kirjutas rohutähe, mis igal juhtumisel mitte kahju ei wõinud teha. Ta et teadnud ka mingit rohutu armuwalu wastu; aga oma südames pidas ta oma haiguse tundmisest kõwaste kinni.

Tohtri mõisas käimine oli Rebekka kartma pannud. Ta walwas nüüd weel suurema hirmuga enda üle ja piüdis ennast kahelordse hoolega nii näidata, nagu ta enne oli. Keegi ei

pidanud teada saama, mis süündinud oli, nimelt, et keegi noor, mõhivõeras meesterahwas teda oma kaenlas hoidnud ja teda juutelenud — mitu korda juutelenud oli! —

Uga kord, kui ta selle peale mõtles, läks ta näoist tuli-punaseks. Küll peses ta end mõni kümme korda päewas, kuid ta meelest oli siiski, nagu ei saaks ta enam ialgi puhtaks.

Ja mis oli siis õieti süündinud? Kas see tõesti kõige hirmsam häbi oli? Kas ta polnud niidiki weel palju parem, kui palju teisa õnnetumaid tüdrukuid, kellede efsijammude peale ta jälestusega oli waadanud, ilma et nendest ialgi aru oleks saanud? Ah, kui ta ometi mõne käest küsida oleks wõinud! Kuid ta kuidagi wiisi kõigest kahtlusest ja pimedusest, mis teda piinasiwad, lahti oleks saanud! Kuid ta wähemalt selgesti teadnud oleks, mis ta õieti teinud oli! Kas oli tal weel õigust isa filmi waadata — wõi oli ta nüüd kõige juurem patune!

Uga küsis ta käest sagedaste, kas ta mitte temale seda atwaldada ei wõiks, mis teda rõhus; ta tundis selgesti, et tema ja tütre wahel midagi saladuses seisis. Uga kui tütar ta selgetesse filmadesse, ta puhta, walge näo peale waatas, siis oli wõimata — täitsa wõimata kardetawa, musta punkti külge puudutada — ja ta nuttis ainult. Mõni kord mõtles ta hea proua Hartwigi pehme käe peale; aga see oli ju wõeras ja kaugel; ta pidi üksinda, täitsa üksinda oma wõitlust wõitlema, wõitlema salaja, et keegi seda ei märkaks.

Ja tema, — kes rõõmsa näo ja kurwa meeleaga laias eluwoolus wiibis? Kas pidi ta teda weel kord näha saama? Ja kuidas pidi ta ennast warjama, kui ta temale kusagil wastu oleks juhtunud? Tema oli kõige ta kahtluste ja waludega ta südamess ühte kaswanud, kuid ilma wiwata ja põlgusteta. Kõik, mida Rebecka kannatas, sidus teda weel kõwemine selle nooremehes külge ja sundis teda weel sagedamine tema peale mõtlema.

Majapidamises oli Rebecka hoolas ja tähelepaneja nagu ifka. Kuid kõige ta tegewuste juures wilkus „t e m a“ wari tal filmade ees. Ugemata kohad majas ja aias tuletasiwad teda meelde: ta oli talle uste peal wastu, ja seal seisis ta siis, kui ta temaga esimest korda rääkis; kuningamäel polnud ta sest saadik enam kordagi käinud, — sest seal oli ju see koht, kus ta tema ümbert kinni oli wõtnud, kus ta teda juutelenud oli.

Õpetaja murdis tihti kurwalt oma tütre üle pead, aga igakord, kui talle tohtri tähendus meelde tuli, raputas ta põlas-

tawalt pead. Ta ei suutnud seda uskuda, et keegi osaw käsi kulumud mõitluse wiisiga nendest tugewatest sõjariistadest, mida ta oma tiitrele kaasa oli andnud, jagu oleks saanud.

* * *

Oli kewade hiline olnud, siis tuli sügise seda waremalt. Ühel ilusal, soojal suwedõhtul hakkas wihma sadama; teisel päewal sadas niisamuti, sadas wahetpidamata, ifka külmemaiks ja külmemaiks minnes, üksteistkümmed päewa ja ööd. Wiimaks läbi taewas selgeks, ligem öö aga tõi neli kraadi külma kaasa.

Põesaste ja puude küljes oliwad lehed pikast sajast kassu tõmbanud; ja kui külm neid omal wiisil pigistanud oli, langefiwad nad hulgana alla maa peale, kui tuulehoog neist sahinall läbi jookkis.

Kirikumõisa rentnik oli üks neist wähedest, kellel wili põllult ju uluall oli; nüüd pidi ta peksetud saama, seni kaua kui west peksmiseks käepärast oli. Wäikene oja all orus mühijes ja wahutas oma pruuni, kohwikarwa weti raputades wägewaste, kuna kirikumõisa töölised kõik kokku oliwad aetud, et masinate juures töötada ja teri ning õlgi kõrgustikult üles ja alla wedada.

Terwe õnu oli õlgi täis, ja kui tuul majade wahelt läbi jookkis, haaras ta kaeratõrred pead pidi kinni, tõstis nad lendu ja lastis neil siis kui wiirastustel ringi keerutada ja tantfida. See oli wallatu sügisetuul, kes nii oma jõudu katsus; pärast aga, kui ta kopsud ju tugewamaks oliwad kaswanud, hakkas ta juba katuse ja korstna kiwibega mängima.

Üks warblane istus kõssis kehaga koeraputka peal; ta oli pea julgede wahela peitnud, pilgutas filmadega ja tegi, nagu ei näeks ega kuuleks ta midagi. Tõe poolest aga wahitis ta hoollega selle järele, kuhu wiljaterad wiidi. Suure warblastehinguga ajal kewadel oli ta taplejate keskel olnud ja, kui kõige halwem nende hulgast, ainult nokkinud ja fisa teinud. Nüüd aga oli ta targemaiks saanud; ta mõtles naise ja lapse peale — mõtles, kui hea oleks, kui talweks tagawara oleks kogutud.

Ungarius rõõmustas talwe üle, — rõõmustas eesolewate hädaohtlikkude lumereiside ja kottpimedate tormiste õhtute üle. Ta tarwitas juba sedagi õhufest jääb, mis öökülmad weelõifude peale tõiwad, kuna ta oma tinafolbatitel kabe wast suurttükiga

sinna peale lastis marsšida. Ise seisis ta kummuli pööratud tõrre põhja peal ja waatas, kuidas jää wäikeste sõjameeste all katti murdus ja terve wägi sisse wajus, nii et wiimaks enam muud wälja ei paistnud, kui suurtükkide rattad. Siis karjus ta „hurraa!“ ja keerutas mütti.

„Mis sa tšendad?“ küsis õpetaja, kes üle õue läks.

„Ma mängin Austerlizi!“ wastas Ansgarius süten-dawail filmil.

See astus edasi ja õhtas sügawaste. Ta ei saanud oma lastest enam aru. —

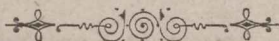
Mias päewa paistel istus Rebekka pingi peal. Ta waatas lagendiku peale, mis oma mustjas-punakate ja finiste lilledega ta ees seisis, kuna aasab ju kahwatult talwele wastu waatasiwad.

Küiuitajad kogusiwad endid wäikeselt koku ja harjutasiwad äralendamiseks tiibasid, ja kõik rannalinnud ühendasiwad endid falkadesse, et üheskoos ära minna. Sõegi lõkone oli ära wäsinud ja otsis kaasreisijaid — tummalt ja tundmataalt teiste hallide sügise lindude seas ümber lennates. Rajakas aga kõndis rahulikult ümber ja puhus ennaft täis; tema ei tahtnud ju kuhugi minna.

Looduses walitšes waitus ja õht oli nii tume ja udune. Suwine ilu ja hiilgus oli kustunud; talw ligines kiirel sammul — ja see oli Rebekkale nii hea . . .

Ta oli wäsinud, ja pikk, eluta talw meeldis talle paremine. Ta tundis, et temal talw kauemini festab, kui teistel — ja ta hakkas juba kewade ette hirmu tundma.

Siis pidi ju kõik jälle üles ärkama, mida talw magama oli uinutanud. Linnud tulewad siis jälle tagasi ja hakkawad uute healtega wanu laulusid laulma. Ja ülewal Puningamäel lähewad ta ema sinililled jälle õitsema — ja seal oli see koht, kus „tema“ teda käte wahel hoidnud ja teda suutelemud — mitu korda suutelemud oli.

India kirjandus.

A. Saal.

Sanskriti keele tundmaõppimisega on India kirjandus Euroopa õpetlastele tuttavaks saanud. Selle tutvuse algus on waewalt jada aastat wana, aga juba on ta teadusele uufi teesid awanud ja kirjawara walge ette toonud, mille suurusest teadusemeestel ennewanast aimugi ei olnud. Negamööda saab see teaduse wõit ka laiemate rahwa ringkondade jekka tungima ja wanaaegset Indiat hoopis teises walguses näitama kui siamaani.

Sanskriti keele tundmine on ühtlasi ka weel meie Europa keelte ja rahwaste muinasaja selgitamiseks ülitähtjas. Kuidas wõikfime näituseks oma keele sõna „tütar“ ära seletada, kui meie mitte ei tea, et tütar Sanskriti keeles „duhitar“ on? Duh tähendab lüpsma, ja et wanal hallil ajal lüpsmine majatütarde asi oli, siis wõis duhitar ennewanast India rahwaste juures „lüpsjat“ tähendada. Luulelik ei ole see seletuswiis mitte, aga wõimalik ometigi. Ja kui ta õigegi ei ole, siis pole sellest ka suurt wiga. Peaasi on, et meie „tütar“ sõnaga „duhitar“ sugulane näib olema ja arwata lafeb, et wahest ka Eesti rahwa esivanemad kord Sanskriti keele kõnelejate india-lastega kokku on puutunud, nagu Indogermani ja üleüldse Europa rahwad.

Wahest leiame muinasjutust ja usust weel rohkem jarnadusi, mis jeda arwamist wõikfiwad finnitada.

Kõige tähtsamade India kirjade jekka wõime järgmist nelja suurt kirjanduse haru lugeda: Aria rahwaste pühakiri *Awesta*; indialaste *Weda*, nende suur piibel, mis meie ühe wanaaja kultuurarahwa kumbeõpetust ja usku tundma õpetab; *Buddha* = usu pühad kirjad ja India rahwaste hüigla lugulaul *Mahabarata*. Need kirjad wiiwad meid nagu hoopis uue ilma sisse, ehk see mõtteilm ja määratu waimuwara ait küll osalt wanem on kui meie ajalugu.

Waatame ühtikult nende kirjanduseharude peale.

1. *Awesta* ja *Sarathustra*.

Kaua aega enne Kristuse sündimist elas Kaspia merest lõuna poole juures Irani kõrgustikus Aria rahwa sugu,

were poolest India rahwaga, keele poolest Sanskriti keelega lähedalt sugulane. Selle rahwa keskel sündis ligi 900 aastat enne kristlikku ajaarwamist Sarathustra, see suur Asia rahwaste usupõhjendaja, nende õnnistegija. Tema sündimise juures sündiswad imed, nagu see homnikumaa rahwaste suurte meeste sündimise juures kusagil teifiti ei ole olnud. Naerdes tuli ta ilmale, nutt jäi talle üleüldse tundmataks. Nagu Mooses Suuda rahwa juures, nõnda wiibib ka Sarathustra üksi ühe mäe peal, et jumalate tahtmist tundma õppida. „Püha kõuede mäel“ awaldab jumal Masda ise temale püha õpetust. Jumal ise annab oma prohwetile luba, kõike küsida, mis ta teada igatses saada. Ja nii küsib Sarathustra ja jumal wastab tema küsimiste peale.

Uga ka kiusaja Angra Mainja ehk Ariman, kurjawaimude ülem, tuleb kaugelt põhjast, kui ta uuesti prohwetist kuulda on saanud, ja jaadab ühe oma kurjawaimu teda ära tappa. Uga Sarathustra wagaduse ja püha sõna eest peab see paharetti jell taganema. Angra Mainja ise tuleb tema juurde ja palub: „Püha Sarathustra, ära häwita minu loodust. Sa oled Pürshopa poeg ja sinu ema on mind appi hüüdnud. Wannu ära Masda head seadused ja sa pead armu leidma, nagu Wahagana, kes maade isand, armu on leidnud.“ (Wahagana oli kuri kuningas, kes rahwajutu järele tuhat aastat maad walitsenud.)

Sarathustra ei wõta kiusajat kuulda. „Ei Mastas häid seadusi ei wannu ma mitte ära, kui mu luud, mu elu ja waim ka otja peaksiwad lõppema.“

See wäitene jutustus näitab, et ka siin ühe uue usu põhjendaja, prohwet ja õnnistuse kuulutaja enne kui ta ilma ette astub, kiusaja kiusatused ära wõidab. Igal pool, olgu see Sarathustra, Buddha, Kristuse wõi Muhamedi juures, ilmub kiusaja, kes kõiki maailma warandusi pakub, et kardetawaid õpetusi mitte ilma ette kanda lasta, aga ka igal pool wõidawad nad kõik kiusatused ja jääwad oma õnnistuse kuulutusese truuks. Alma sellela ei wõinud Homnikumaa rahwaste luule oma ilma õnnistegijat mõelda.

Sarathustra oli preester, kes püha tule eest hoolt kandis ja kiituselaulusid laulis. Ta heitis ebajumalad kõrwale ja õpetas üht a i n u s t j u m a l a t tundma, kes kõikide üle walitses, headust wõidule aitas, kurjust maha rõhus. Neid, kes teda ära tundsiwad ja oma maapealse elu kõige headuse teenistusele

püüendasiwad, aitas see ainus jumal, kelle nimi Aura Masda oli, juba siin maa peal heale elujärjele ja wiis heade inimeste hinged pärast jurma oma igawese rõõmu eluasemele — taewasse, kus taewased waimud neile wastu tuliwad, neid jumala ehitatud trooni ette wiiswad ja neile kõige magusamaid roogasid ette kandsiwad.

Aga selle igawese õnne riigi kõrwal walitses hukatuse riik, nagu jumala Aura Masda kõrwal kurjuse jumal Angra Mainja walitses. Ühel pool igawene walgus, tõde, terwis, teisel pool pimedus, wale, haigus, surm. Sellepärast oli maa-pealne elu üks alatine wõitlemine, ühe määratu ilma sõda, mida kõik pidiwad ühes wõitlema, kes iganes ilmas elasiwad. Kõige asjade wiimane eesmärk oli wõit kurja üle.

Need kaks wägewat, teineteisele waenulist waimu oliwad juba alguses olemas. Üks walis enesele headuse, teine kurjuse mõtteks, sõnaks ja teoks. Nende kaxe jumala wahel wõis igaüks walida. Mis nad oma poolehoidjatele wõiswad anda, oli taewa õnnistus wõi põrgu hukatus. Siiski seisis Aura Masda Angra Mainjast kõrgemal. Aura Masda kaha oli walgus, tema hing tõde, tema siim päike, tema kuub taewasina. Ta on terve headuse, niihästi waimlise kui ka kehalise ilma looja. Tema loodud oliwad isegi jumalad. Angra Mainja, see pimeduse ja surma isand, kuriwaim, oli kõige kurja, kõige häda ja haiguse, kõige patu ja kurja hinude looja ja ülewalpidaaja. Mis tema wõimust wähendas, see oli tema kurjast tahtmisest pimestatud mõistus, mis mõnikord otse rumaluseni ulatas, kuna headuse jumal ifka tark ja aegadeft läbinägew oli. Pealegi wõis inimene ennaft kurja wõimuse alt lahti wõidelda ja siis ei olnud Angra Mainjal tema üle mingit wõimust. Nõnda ei olnud tema riik mitte ilma otjata ja tema wõimus rajamata, ehk ta muidu küll niisama nagu headuse jumal igawene, ilma loomata ja alguses juba olemas oli. Tema teenistuses seisiwad pahad waimud ja inimestele kahjulised wõimud, nagu talwekülm, torm jne., ja isegi kistjad loomad ja kihwtised roomajad oliwad tema riigist pärit. Aga ka inimeste keskel ei puudunud tema jingrid, nagu walepetajad, waleprohwetid, nõiad, kurjategijad. Need wõitlesiwad nende wastu, kes head ja puhtad oliwad.

Kõige auusam headuse jumala inimliste sõprade seas oli Sarathustra ise. Ta ei ole oma järelkäijate filmis mitte nagu

mõni pooljumal, ka mitte jumal-inimene, ei, ta on inimene, inimliste wanemate laps. Aga tema pea ümber fogub warsti iseäralik walgus. Tema ilmunisega läks üks juur ilma-seadus täide. Ta oli ilmaelus piirikiwiks ehk wahesambaks. Kui inimeste ajaloo wanadust kuuetuhande aasta peale arwatase, siis ilmus Sarathustra otse selle wanaduse keskel, see on meie ajast arwata kolmetuhande aasta eest. Iga uue aastatuhandega pidi üks uus Sarathustra sarnane prohwet ilmuma.

Selle wastu waatab Buddha aga lõpmata palju suurema ilmawanaduse peale. Tema ei loe seda aastatuhandete järele, waid peab seda nii kõrgeks, et see lihtsalt ulesarwamata on. Tuba lugemata Buddhad oliwad enne teda ilmas elanud ja õpetanud ja pikade äraarwamata ajajätkude järele jälle ükshulft kadunud, ning nõndajama saawad nad weel ulesarwamata aegadeni aeg-ajalt ilmuma, Buddha õpetust uendama ja jälle kaduma.

Sarathustra õpetusest lehwis siiski wärskem, elujõuulisem, elurõõmsam õhk wastu. Inimesed mõiswad endid oma heades püüdmistes headuse jumalaga ühendada, kes neid wõidule aitas. Headuse jumal ja hea inimene aitasiwad teineteist heategemises wastastikku, nagu truud ühenduseosalis ed tunagi. Selle wastu seisid Buddha üksi, ilma wõera abita, ise oma jõuust pidi ta ilmatannatamise mõistatust seletama ja hutatusest peasema. Keegi jumal ei suutnud teda selles aidata. Kui tema eneses niipalju kõlblist jõudu ei olnud, siis oli ta kadunud, see on, uuesti sündimisele osaks antud. Olemise ilmast igaweseks ajaks täitja ära kadumine, see oli tema õnne, tema nirwana, mis üksi kõige kõrgemale täiusele jõudmisega tätte wõidi saada.

Igawesed palgad ja trahwid näitawad Sarathustrale lihkise maapealse elu järele liiale minewat. Seal oli kuusaja inimest tema heades püüdmistes effitamas ja kui tihti ei lastnud nõder inimene ennast õigelt teelt kõrwale wiia, ilma et selle juures ise südamest kurja poolt oli. Ta oli dieti oma teadmata oleku, oma nõrkuse õhwer. Pidi tema nüüd selle wäikese jüü eest igawesti hukka minema? Wõis hea ja õige jumal nii walju otjust oma südametunnistuse peale wõtta? Irani rahwad hingede rändamist ei tunnud, nõnda ei olnud ka hinge sealt, kuhu ta kord sattunud, wõimalik enam ära tuua.

Mis nüüd teha? Kuidas fiiski hukkamõistetud kannatajatele abi jaata?

Selle keerulise küsimuse peale oli aga juba enne Sarathustra aegagi mõeldud ja juba wanad laulud teadsiwad juurest tulewast, otjustawast sõjast headuse jumala ja wägewa ilma würsti wahel kõnelda, mis sellega pidi lõpma, et pimeduse würst täitsa ära wõidetaks ja hinged tema wõimusest ära peastetaks. Nõnda oli hukkamõistetud hingedel wähe-malt lootust ükskord ometi weel põrgu piinadest peajeda, kui see ka kaua kestis, fiiski oli kannatamisel kord ots. — Sellega wõis inimlik õigusetundmus juba leppida. Mis oli üks aja-järk, kui see ka tuhat ehk rohkem aastaid kestis, igawese aja wastu!

Õjite loodeti jeda suurt wiimast wõitlust wõi wiimast kohtupäewa pea kätte jõudma, aga kui ära nähti, et see mitte nii kergesti kätte tulla ei wõi, siis liitati ta edasi kauge tulewa aja peale, et mitte lootust kaotada. Wiimane prohwet pidi tulema. Surnud pidiwad üles tõusma ja uue waimuliku keha saama. Siis algab suur wõitlus, mis kurja ärawõitmise ja uue ilma loomisega lõpeb, kus igawene headus ja õnsus walitseb. „Tema (tulew proh-wet, ilma lunastaja) saab ilma tema eesmärgile wiima, et ta waba on wanadusest ja surmast, kaduwusest ja hukkaminemisest, täis igawest elu ja igawest kaswamisest. Kõit, kes surnuist üles tõusewad wõi weel elawad, saawad igawest elu, surematust, ja terve ilm jõuab iseenele jõuust oma soowide eesmärgile.“

See on Sarathustra usu wiimane, suur tulewiku lootus.

Sarathustra kuulutas oma õpetust awalikult kõigil pool. Selle siju oli selle ühe kõige kõrgema jumala kiitus, kes kõit head ilma loonud ja jeda kaitset. Kes teifiti õpetas, see oli waleõpetaja, waleprohwet, kelle wastu kõige jõuuga tuli wõidelda. Ka werewalamine ei olnud selle juures keelatud. Headuse jumal Mura Masda oli igal ajal walmis oma auustajate ja seega ka enese waenlasi weriselt karistama, nagu Juuda rahwa Jehowa, kes ka halastust ei tunnud. Sellepärast wõis- siwad ka palwed sündida, nagu: „Suur jumal Masda, surma mu waenlasi oma hea waimu läbi; — aita õigeid kurjadele haawu liiia!“ — Ehk nagu preestrid waleõpetajate kohta hüüdisiwad: „lööge neid mõega teraga!“ Kristlikust waenlase armastusest ei teadnud Sarathustra õpetus midagi. Ehk

preestri wiha teisitimõtlejate vastu juhtis Sarathustra ja tema õpetuse järele käijate tegusid.

II. Weda ja Brahma usk.

W e d a on seotud kõnes kirjapandud India rahwaste hariduse ja usu ajalugu, nende piibel. Tema luuletajad olid luuletajate perekondade wõsud, mitte rahwas, nagu jeda rahwa lugulauludest tunneme. Rahwal ei olnud Weda lauludest üleüldse suurt osa. Weda laulud on jumalate kiituseks loodud, mida ohwerdamise ja palwe juures tarwitati. Niisuguseid laulusid wõiswad sellepärast ka üffi need teha, kes jumalatel ligemal seisiwad, kes ohwri saladusi tundsiwad ja palweid mõisfiwad teha, mis jumalatele meelepärast oliwad. Ja need lauljad oliwad ühtlasi ka preestrid, eesõiguslikud luuletajate perekonnad, ühe sõnaga luuletajate ja preestrite seisus. Üffi nemad tohtisiwad jumalatele lähineda, üffi nemad wõiswad jumalate tahtmisi ja tujusid tunda, ohwrit wiia ja palweid pida. Sellepärast oliwad Weda laulude kuuljad üffi jumalad ja mitte rahwas.

Nendest kiituselauludest õpime meie aga ka India rahwaste usku tema kaswamises ja täienemises tundma, ja see asi ongi, mis nad teadusele tähtsaks teeb.

Kõige wanem jumalateenistuse wiis oli nõidumine ja preestrid oliwad nõiad, kes üleilmliste wägedega ühenduses seisest jumalate wiha nõiafunsti läbi ära mõisfiwad pöörda ja nende armu enestele wõita. Aga pea kaswawad jumalad nii wõimjaks, et ka kõige wägewamad nõiad neid enam oma nõiafunstiga ära petta ja oma tahtmise järele juhtida ei suuda. Siis astub meelitamine wägiwaldse nõidumise asemele. Aga kõige selle jõuukaswamise juures jääwad nad ifka weel olewusteks, kes niisama kui nõrgad inimesed nälga ja janu tunnewad, wihale wõiwad äritatud ja lepitatud saada. Nii antakse neile siis jüüa ja juua, toodakse kõige paremast jöögist ja waimustawatest jookidest, et sellega neid hea tuju fisse meelitada ja eneste poole wõita. Muudugi on nende annete ettepanekud jällegi ainuüffi preestrid, ehk anded küll rahwa poolt tuliwad. Rahwas ise ju oma andeid jumalate ette panna ei tohtinud, sest et ta oma teadmatauses just weel nende wiha enese peale oleks wõinud tõmmata, mida ta iga hinna eest enesest ära pöörda soowis.

Sellest andest sündis o h w e r, mis kauaks ajaks ilma walitsema jäi. Ohwriga ühes sündis ka p a l w e, sest kus kõit kunstid asjata, kus ohwritooja oma jõuu nõrkust wägewate jumalate wastu ära tundis, seal ei jäänud tal enam muud üle kui alanduses ja palwes neile lähineda. Hea sõna wõidab wõera wäe ja see hea sõna pidi ka jumalate wiha wõitma.

Weel ei olnud templid ehitatud, kus jumalatele ohwrid tuua ja palweid pidada. Ohwripaigaks oli iga koht hea küllalt, sest jumalad täitsiwad oma olemisega terwet ilma, tundsiwad ohwriõhna igal pool, leidsiwad ohwriõõki ja jumalate jooft igalt poolt, ja kuulsiwad ka palweid igal pool. Kuid ohwerdajad ja palwetajad oliwad ifka preestrid. Nemad wõisiwad ohwriõõki ja ohwrijooksiid jumalatega jagada. Et neil õieti midagi muud teha ei olnud, siis mõtlesiwad nad uusi ohwerdamise = wiisiid wälja ja tegiwad uusi kiidu- ja palwelaulsiid, mis aegamööda kõrgeft kunsti maitseft tunnistust hakkasiwad andma. Ohwerdamise-kombed läksiwad aga selleläbi nõnda kirjaks, et lihtne surelik enam annugi sellepeale ei wõinud mõtelda, oma ohwrite ja palwetega otseteel jumalate ette astuda. Selleläbi oliwad preestrid tarwilisteks wahemeesteks jumalate ja inimeste wahel saanud. Nad oliwad kui seaduse-tundjad ehk adwokadid meie aja kohtuasjades. See oli aga preestri wõimuse ajaloolik algus, mille peal ta juureks ja tugewaks kaswis, et aastajadasiid ja tuhandeid maailma walitsebada. Indias nimetati neid brahmanideks, sest et nad jumala Brahma teendrid, sõbrad, ustawad oliwad, kes wiimaks isegi jumalateks saiwad.

Ohwrikombed aga ei lahkunud mõnes asjas saladuslikust nõiakunstist. Kui preestrid näituseks wihma palusiwad, siis paniwad nad enestele mustad ohwiriided selga ja wõtsiwad ohwriloomadeks ainult mustakarwaga elajaid, et nende läbi mustade wiimapilwede tähelepanemist eneste peale tõmmata.

Kuid see paganaaja ohwrikombe ei keelanud ometegi suurema walguse poole püüdmist. Wanad jumalad kaotasiwad ifka rohkem ja rohkem oma endisest tähtsusest, inimese edasitungiw waim püüdis suuremale selgusele ja tundis wiimaks ära, et ilma elu hoopis teised jõuud juhtisiwad, kui need jumalad, keda ta siamaale auustanud.

See mõttewiis sünnitas uue jumaluse, millele Brahma nimetaks anti. See oli nüüd ilma looja ja ülewälpidaja. Üffi

Mara, surmajumal ehk kuruwain, jäi selle ühe juure ja wägewa jumaluje kõrwal seisma. — Sellega oli India rahwas uue aja sisse — ühe jumala tundmisele — jõudnud.

Sellega oli aga ka pimedast peast uskumine lõpule jõudnud. Rahwas hakkas mõtlema. Ta tahtis teada, kes see üks jumal õieti on, keda Brahmaks kutsuti. Sa preestridki pidiwad enestele jellesama küsimuse ette panema. Oli sellega nüüd õige jumal leitud? Kes ta oli, mis ta toimetas, kust oli ta wälja tulnud, kus oli tema eluase ja kuidas seisis ta inimeste wastu?

Agas sellega ei olnud weel ärganud teadusehimu täide-
tud. Mis oli inimene ise? kust ta tuli ja kuhu ta läks?
Mis tarwis elas üleüldse ta ilmas?

Terwe rida mõistatusi tõusis mõtleja brahmani ees üles. Ta põgenes ilma elust wälja metsa üffindusesse, et kõigist se-
gamata nende asjade üle järele mõelda, milleks ilma elu
mahti ei annud.

Sellest sündis waga paigamehe elu, munga seisus, brah-
manide ordu. See oli uue ilmawaate sündimisepaik. Su-
mal ei olnud mitte enam isik, nähtaw olemus, waid
förgem olemus, millele maapealsete meeltega ligi ei saadud.
Teda wõis üffi mõte mõista, sest et ta ise ka mõte oli. Aga
ka inimeste sees walitses midagi, mis selle juuruse sarnane
oli, kes oma olemisega ilma täitis nagu soolamagu mere wett.
See midagi andis kehale elu, kui see kehast lahkus, siis langes
ja kadus ka eluawalbus ise. Eluawalbused oliwad üleüldse
kõigest asjast kokku pandud: ühest nähtawast asjast, kehast, keha-
usest — ja teisest, mis elu andis, mis ise elu oli, mis mitte
siit kaduwuse ilmast pärit ei wõinud olla. Sellele teisele ole-
musele anti mitmed nimed, mis näitab et tema õiget olekut
weel kätte ei olnud saadud, ehk wähemalt mitte õiget nime lei-
tud, kuni talle wiimaks nimetus „atman“ seisma jäi.

Mis tähendab aga atman? See on Sanskriti keele
sõna ja tähendab seda, mis m i n a mõtteteaduse ilmas. See
on sisemine inimene, mida tark inimene oma kehalisest ole-
misest lahutab, mis mitte see m i n a ei ole, mis elab ja liigub,
teed käib wõi tööd teeb, waid see sisemine elu inimese sees,
mis teda kõiges ta tegewuses juhatab, tema sündametuunnistuse
heal, tema sisemine ise, tema waimlik olemise pool, tema teine
mina, tema jumala näo sarnadus — tema h i n g.

See mina (atman) on ilma loomata, igawene. Ta oli juba alguses olemas, enne kui ühtegi eluawalbust leiti. Mina oli see algolu, millest kõik asjad, terve ajalik maailm sai. Kui see mina alguses enese ümber waatas, siis ei näinud ta muud kui iseennast. Ta igatses jeltsi. Ta lahutas oma olemise kaheks ja nendest kahest saiwad mees ja naine, kes inimese näo wõtsiwad ja inimesi sünnitawad. Aga nad muutuwad endid ka elajateks ja jumalateks ning sünnitawad elajaid ja jumalaid järgi mööda.

See on brahmanide loomise lugu. Hing oli see, kes kõik lõi, kes kõigile elu andis, kes üle kõige nähtawa looduse seisis, kes ise looja ja ülespidaja oli, see, keda kui Brahma auustati. Seega oli atman, mina, hing ja Brahma kõik üks ja teesama.

Iga inimene sai palka oma teenistust mööda. Häid inimesi wotas igawene taewa õnnistus Brahma taewastes kodades, kuna kurjad inimesed kurjuse ja surma jumala wõimuse alla langesiwad ja igawese põrgupiina kätte sattuwad.

See igawene õnne wõi hukatus aga ei jõudnud mõtlejaid brahminisid kaua waigistada. Lühike ilma elu kohta näis igawene palk liig olema. Kuna Sarathustra juurest wiimasest wõitlemisest ja headuse lõpeliikust wõidust kurja üle oma tulewiku lootused tõi, et õnnetumate hukkamõistetute hingelid kord põrgupiinadest peasta, leidsiwad brahmanid ühe teise tee, mida mööda inimestele pärast ajaliku elu lõppu kohasem palk osaks pidi saama.

See oli hingede rändamine. Inimese hing, atman, tema hingeline ise, tema mina, ei kadunud kehaga ühtlasi mitte ära, waid läks oma teenistust mööda kas taewa rõõmusse wõi põrgu piinasse. Aga mõlemile poole jäi ta oma teenistust mööda lühemaks wõi pikemaks ajaks ja tuli siis uues eluawalbuses uuesti sündides maa peale tagasi. Nõnda oli see arwamata aegadest saadik jündinud, nõnda kestis see igawene wahetus ilma otsata edasi.

Aga niisugune igawene wahetus, millel kusagil otsa näha ei olnud, ei jõudnud ka inimese waimu igaweseks ajaks waigistada. Mis tarwis niisugune lõpmata rändamine? Mis oli selle wiimane siht, wiimane eesmärk? Ehk ei olnud ilma elul üleüldse mingit sihti ega eesmärki?

Need mõtted paniwad brahmanide pead kihama. Mõ-

teldi ja uuriti ja mõteldi ja uuriti ikka jälle. Sellest tekkis mõttetarkus, filosofoerimine. Brahmanide seas ei kõneldud siis enam muu asjade üle. Kõik teised kõned olivad alatud ja mitte brahmani auu väärikised. Aga ka mõtlejate ilmalikkude seisuste keskel äratas atmani küsimus tähelepanemist ja huivitust. Kõige abielu paaride vahel küsiti: on atmani, ehk ei ole atmani? On jumalat, on hinge edasielamist pärast surma? Kuid ikka olivad vastused selle peale segased. Et selgusele saada, läheb ühe brahmani poeg Nasiketasa, keda ta isa surmale oli annud, nagu ta kõik oma muu vara ära oli jaganud, et kerjaja mungana ilma kärke metsa ühksindusesse minna oma hinge puhastama, surma jumala Marasa juurde. Kolm päeva viibib ta juba seal, aga ikka veel ei näe Marasa teda. Kui ta viimaks noort brahmani filmab ja kuuleb, et ta nii kaua ilma söömata ja joomata tema majas oodanud, siis katsub ta seda eksitust heaks teha, et ta talle kolme soovimist töötab.

Noore brahmani kolmas soov on aga, et surmajumal talle oma riigi saladusi ilmutaks. Surmajumal pakub talle selle asemel kõike muud, mis inimese südant ial rõõmustab: auu, rikkust, võimust, kuningasa trooni, ilusaid neidusi, pikka iga jne., kui ta aga oma viimase soovi maha jätab.

Noormees läkkab kõik tagasi. Ta jääb oma soovi juurde:

Mis aitab meile auu või rikkus, kui sind näeme?

Nii kaua elame, kui sina käsed.

Ja siiski on mu auu soov, mis walin,

Mis üle kahtluses nii palju muritakse:

Oh awalda meil' hingeilma saladusi,

Las' tungida meid warju riigi sügavusse!

Sellega on surmajumal võidetud ja ta õpetab: kaugele lahtu lähewad teineteisest teadmise ja mitte-teadmise teed. Nasiketasa on enesele teadmise tee walinud. Lusti küllus ei ole teda mitte õige tee pealt kõrwale suutnud wiia. Need, kes mitte-teadmise teed rändawad, eksiwad ilma eesmärgita tulewas ilmas ümber, nagu pimedad, keda teised pimedad juhivad. Tark, kes seda ühte, igawest olewust, wana jumalat, kes sügawuses viibib, ära tunneb, heidab enesest rõõmud ja hurwastused, saab wabaks õigusest ja ülekohtust, wabaks sellest, mis niisid on ja mis tulewikus saab olema — olewikust ja tulewikust.“

See surmajumala wastus näitab, misjuguine mõte sel

ajal brahmanide seas maad wõttis. Ilma elu oli täis häda ja kannatamist. Sellest püüti peajeda. Mis peastis aga kannatamisest? Need sõnad, mis siin surmajumala suhu on pandud, näitavad meile wististe selle aja üleüldist arwamist. Mitte usk ei peastnud inimesi alatiseft kannatamisest, waid teadmine. Usust oli ära nähtud, et see kaugemale ei aidanud, seal pidi teadusega katset tehtama. Ilma teaduseta ei saadud õnnistusele. Mitte-teadjale oli brahmanide ja pärast weel selgemalt Buddha õpetuse järele taewa-tee niisama kinni, nagu ristiusulisele umbusklikule. Mis meile usk, jeda oli Buddha teadus.

Mis oli aga see Brahma, keda kui ainust jumalat teeniti?

„Brahma on sõna, sõna tõde on Brahma. Brahma läbi seisawad taewad ja maad koos, mis ialgi ei kao, see on Brahma . . . kelle keha hinge õhk, kelle kaju walgus, kes luua wõib, mis ta tahab; kelle tahtmine alati täis õigust, kes kõigi asjade algus, kes terwes maailmas olemas, kes terwest ilma-ruumist mõttekirrusega läbi tungib — see on Brahma.“ Nõnda seletawad brahmanide pühad kirjad — Weda — kellele nad ohwrid toowad ja keda nad palwes appi hüüawad. Brahma on ühtlasi aga ka seesama, mis atman, inimese enese ise, tema mina, ehk selgemalt, tema hing on. See hing, Brahma, on kõigi asjade looja, maailm on tema, ta ise on maailm. Ta on see ainus olemus, mis hukka ei lähe, mis ei kao, mis ilma otsata, igawene on.

Nüüd algab brahmanide keskel teaduse walguse poole püüdmine. Terwed seltskonnad tõusewad seis otstarbeks elusse. Targad mehed jätawad oma majad ja rajad, oma perekonnad ja kodu, oma wara ja terve ilma maha, otsiwad metsajärgmuses waikest elu, et ilma kõrast segamata selle üle järele wõitfiwad mõtelda, kuidas nii kõrgele teaduse astmele jõuda, mis kannatamisest ja surmast peastab. Buddha enesest kõneldakse, et ta lugemata põlwedest läbi elades ifka selle ühe asja poole püüdis, kuidas surmast ja uuesti sündimisest peajeda.

Et niisuguses püüdmises ka wastaseid üles tõusis, kes hinge ja jumalat, inimese waba tahtmist ja kombelist kättemaksmist pärast surma salgasiwad, see on iseeneifestki mõista.

Selle üle taheti igas talus selgusele saada: on nähtaw elu ilmas tõsine olemine wõi paljas möödaminew nähtus, mil kestust ega jäädawat olemist ei ole? Oli olemist üleüldse olemas, ja kui jeda oli, mis läbi ühendab see olemine ennaft mitte-

olemisega, et eluavaldufi mõneks ajaks ette tuua? Kust oli olemine pärit, kuhu jäi ta wiimaks, kui ta mitte-olemisest walju looduse seaduse läbi jälle lahkus?

Kõige selle kirju liikumise jekka ilmus üks hiiglane, kes nende küsimustele oma õpetusega seletust ja otsa tõi.

Et mul juba pikem kirjatöö Buddha elu ja õpetuse üle käsikirjas walmis on, siis wõtme siin selle „paganate peastja“ tööst ja tegewusest seba lühedamalt mööda minna. Ilsti tema õpetuse eesmärgist tahame siin natufene kõnelda ja selle kohta märkusi teha. Kõike muud saab „Buddha elu ja õpetus“ omal ajal tooma.

3. Buddha elu ja õpetus.

Buddha oli kminglikust juguwõsast. Oma noores eas kandis ta Gotama nime. Tõde äratundmise tung pani teda oma kodust wälja rändama ja kõike wara ja hiulgust, isegi oma naist ja last maha jätma. Oma ihu waewates, nälga ja janu kannatades, lootis ta tõde äratundmisele jõuda, aga sellega ei läinud ta lootused täide. Siis pööras ta lihtsa elu poole, jõi ja jõi ning jättis keha piinamised, ning selle asemel püüdis ta kõik oma mõtted terve jõuuga tulewa ja olewa elu saladuste uurimise juurde koguda. Pika mõttetöö järele läheb tal ka wiimaks tõesti korda tõde ära tunda. Kiusaja ilmub, et teda oma äratuntud teadmise awaldamisest ära hoida. Aga Gotama ei lasse ennast millegi lubamise läbi ära meelitada. Kuid enne, kui ta otsusele jõuab, oma õpetust ilmale kuulutada, peab jummal Brahma ise teda palumas käima, et ta oma äratuntud tõde õpetust ilmale kuulutaks.

Buddha on wõidetud. Ta paneb oma „õpetuse wankri weerema.“

Kõige pealt nõuab Buddha, et igakuks, kes waimulikku elu tahab elada, et kannatamisest ära peaseda, peab maha jätma ilmalustides elamise, elufõrkuse ja filmahinnude orjamise, aga ka itseene piinamise. Nad kõik on kõlbmatad. Selle asemel tuleb kesktee walida, mis filma awab, waimu tõstab, mis rahule, äratundmisele, walgustusele, ihesõnaga nirwanasse wiib. Selle kesktee kaheljakordne rada on: õigesti uskumine, õige püüdmine, õigesti otsustamine, õige sõna, õige tegu, õigesti elamine, õigesti mõtlemine, õigesti ettevalmistamine.

Ilma elu on kannatamine. Sündimine on kannatamine, wanabus on kannatamine, haigus on kannatamine, surm on kannatamine, sellega ühes olla, keda ei armastata, on kannatamine, sellest, keda armastatakse, lahutatud olla, on kannatamine, mitte kätte saada, mida igatseme, on kannatamine — lihidalt terve wiiefordne maapealse elu küljes rippumine on kannatamine.

Kannatamise sündimine on janu elu järele, mis uuesti sündimisest uuesti sündimisele wiib, kõige lusti ja himuga, janu elulustide järele, janu saamise järele, janu wõimuse järele.

Selle janu kustutamine himude täielise ärahäwitamise läbi, seda janu maša jätta, teda enesest wälja ajada, ennast temast ära lahutada, temale eneses mitte ruumi anda — see on kannatamise lõpetamine.

Kannatamise lõpetamise tee on see püha kahetsaharuline rada: õigesti uskumine, õige püüdmine jne.

Need on Buddha neli püha tõde, mis tema on ära tunnud ja millede äratundmine Gotamast Buddha (walgustatud, täielik) tegiwad.

Selle Buddha õpetusega langes Brahma usk, langes jumal üleüldse oma endisest kõrgusest. Jumalal ei olnud Buddha kohta enam muud tähendust, kui et ta headele inimestele pärast surma palka maksis, taewast walitses, kuna kurjategijad põrgu würsti Mara kätte langeiwad. Kumbki neist ei jõudnud inimesi kauem enese juures pidada, kuni nende maapealne teenistus tasa oli. Siis sündiswad nad uuesti ja uuesti läksiwad nad ka jälle taewasse wõi põrgusse, just kuidas keegi oma maapeelses elus ära oli teeninud. Taewas ei olnud aga mitte Buddha wiimane eesmärk, waid inimese ärapeastmine sellest otsata suremise ja uuesti sündimise ahelast. Seda ei wõinud jumal kätte anda, seda pidi iga üffik inimene iseenele oma enese jõuust ära teenima. Sellepärast see waga elu, õiguse tegemine kõikide wastu, elamine ilma himudeta, ilma rõõmuta, ilma kurwastuseta, täielises rahus. Selleks ei olnud Buddhaal jumalat waja, sellepärast ei teinud ta palwet ega toonud ohwrid. Heategemine ja kaastundmus kõikide wastu oli nõue, aga see ei tohtinud palgasaamise ehk tasumise pärast sündida. Kes teistele head tegi taewase palga pärast, see sai küll ka loodetud taewaliski tasumiski, aga Buddha ärapeastmisest surmasti ja uuesti

sündimisest ei saanud ta osa. See jäi ikka nõrgaks inimeseks, ega jõudnud ialgi Buddha täiufile. Nirwana jäi niisugusele luffu, kuni ta ennast kõigest palgast kõrgemale jõudis tõsta.

Ja mis oli siis nirwana, mida Buddha taewa õnjustest kõrgemale tõstis? Nirwana tähendab seda, mis ära kustunud, ära kustutatud. Elu oli kustuw tuleleef, alaline woolumus. Eluleef oli nirwanas kustunud, seega ka iga elu lõpnud. Taewas kui ka põrgus walitses elu, seal tunti rõõmu wõi walu, aga rõõmust sündis uus häda ja kannatamine. Sellepärast põlnud kumbagil pool igawest rahu, täielist rahulolemist ja see oli uute kannatamiste algus. Üffi nirwanas walitses igawene rahu, ilma rõõmuta ja ilma waluta. Kõik, mis inimlik, oli seal kadunud, eluleef kustunud, rõõm ja walu lõpnud. Sealt ei olnud enam tagasitulemist, uuestisündimist, mis uusi kannatamisi wõis tuua. Nirwana oli ainus paik, kuhu inimene kõigejuguuste kannatamiste eest ennast ära wõis peasta. Sellepärast õpetas Buddha: Lunastus surmast on leitud. Seda lunastust wõis igauks kätte saada, aga üffi oma sijemise kõlblike jõuu läbi, ei kellegi teise teenistus aidanud seal. Ka jumal ei wõinud selles inimest aidata. Esimene tingimine, et seda nirwana õnjust kätte saada, oli tõe — äratundmine, teadmine. Kellel see äratundmine ja teadmine puudus, see jäi ilma abita ja ära lunastamata. Ja teadmisele wõis inimene üffi waga elu ja ilma lustide mahajätmise läbi saada.

Meie wõikime küsida: kuidas wõis Buddha taewa rõõmu ära põlata ja selle asemele nirwanat inimliste püüdumiste wiimaseks, ülemaks sihiks panna, nirwanat, kus kõik inimliked tundmused kustusiwad? Kuidas wõis niisugune warjuelu, kui meie siin elust üleüldse wõime rääkida, Buddha järelejäijaid selle kättesaamisele waimustada? Kui palju enam ei oleks pidanud inimesed taewa rõõmu järele püüdma, kui see ka jälle ära lõppis. Kui palju ei olnud neid, kelle käsi maa peal nii hästi käis, et nad selle elu kordamist just soowisiwad? Kuidas wõisiwad nad seda lootust kõik ränga ieenese arasalgamise läbi enestest ära heita, et igaweseks ajaks üleüldse ära kaduda?

Ja ometegi on buddhalased nirwana mõttest niisama waimustatud nagu usklikud ristiniimesed oma taewa igawestest rõõmudest waimustatud saawad.

Meile näitab see kõik kui kättesaamata mõistatus. Aga teadusel on oma imewõim. Buddha on sellele äratundmisele

tulnud, et ilm ega elu mitte igawesti ei wõinud festa, ehk ta sellele küll ärailtemata pikema wanaduse ja kestuse pani, kui meie ristiusk. Animene oli kord kaduwuse laps ja kui ta palk rööm wõi walu oli, seal oliwad need tundmused kord lõppewad, kaduwad, sest et nad niisama ka kaduwuse ilmast pärit oliwad, nagu inimene ise. Igawene palk ja inimese wiimane eesmärk aga ei wõinud mitte kaduwuse märkifid oma küljes kanda. Sellel, mis igawene, mis ialgi ei löpe, ei wõinud kaduwusega mingit ühendust olla. Oma igaweses kodus pidi hing kõik enesest maha panema, mis kaduwust meelde tuletas.

Ja see palk wõis üffi igawene maapealse elu lõpetus, tema täielik ärakadumine, kustumine, nirwana olla. Muud wastust ei anna ka Buddha ise meile. Kui tema jüngrid talt küsifiwad, kas nirwana see ehk see on? siis wastas ta ifka; ei ole ta see ega pole ta to. Animene oma maapealsete asjade külge seotud kitsa mõistusega ei wõinud seda ära mõista, sest et ta üleüldse neid asju mitte ära ei suuda mõista, mis mitte nähtawast ilmast pärit ei ole, millele ta oma wiie meelega ligi ei saa. Üffi Buddha oli see, kelle filmade ees kõik selge oli, kes oma walgustatud mõistusega kõik ära oli tunnud. Kes pärast teda sellele äratundmise astmele jõudis, see oli jälle täielik, walgustatud, Buddha, kes wäärt oli nirwanasse sisse minema. Tema ei nõudnud üffi Buddha auu enesele, waid enne teda oli palju Buddhasid olnud ja pärast teda said jälle palju Buddhasid ilmuma, keda isegi jumalad auustafiwad.

Kui meie Buddha õpetust oma ristiusu põhjusõpetusega wõrdleme, siis leiame seal taewafõrguse wahet. Esmiseses puudub see suur elujõud, mis ristiusust läbi woolab. „Armasta oma ligemist nõndasama nagu iseeninnast“ ei ole küll Buddhale tundmata, sest tema nõudis „kaastundmust“ kõikide inimeste, isegi ka elajate wastu, kuid tema ei tee ligimisele head ega tunne tema wastu kaastundmust armastuse enese pärast. Ligimese-armastus on Buddhale nõndasama wõeras nagu iseene-armastus. Tema armastas niisama wahet kui ta wihkas. Ta seifis igast inimlikust hirst, igast tundmusest, oli see armastus, wõi wihkamine, kõrgemal. Kui ta head tegi, siis oli see lihtsalt inimese lohus, tema õigus, ilma heategemisteta ei wõinud keegi täielikuks saada. Palka ei olnud kellegil selle eest nõuda. Kes head tegi, et enesele selle eest mõnda muud kasu saada, oli palgaline, keda tema heategu mitte puhtaks ei tei-

nud. Buddha ei teinud oma heategemistes wahet ei sõbra ega waenlase wahel. Kõigile oli ta alati ühesugune ja tema hea tahtmise-wõim puhkas kõikide peal ühetasa. Rättetasumist ta ei tunnud. "Waen ei lõpe mitte waenu läbi otsa, waid mitte-waenu läbi lõpeb waen." Sellepärast ei maffa ta kurja kurjaga, aga ka mitte head heaga. Ta jääb igal pool rahuliseks, teda ei liiguta ei rõõm ega kurbtus, ta ei tunne wiha ega armastust. Kui ta ennast inimliste tundmiste läbi segada la-seks, siis ei oleks ta täielik. Et ta aga täielik on, siis teeb ta head ja ei waata mitte selle peale, kellele see heategu kaju wõi kahju toob, ta ei igatse ka oma heateo wilja näha, sest kui ta oma heateost ennast rõõmustada wõiks, siis oleks ta head tema wilja pärast, selle rõõmu pärast teinud, mis heategu inimesele valmistab, ja see oleks palga wastuwõtmisega ühesugune, millest aga täielik midagi ei tohi teada.

IV. Mahabarata.

Mahabarata on India rahwaste suur lugulaul, mille üffitud osad terwes India saarestikus tuttawad on. Tema algupäraline keel on Sanskriti keel, aga nüüd leidub teda kõige rõhkem haritud saarestiku keeltes.

Terwe lugulaul on 18. jaos. Kõige lühemal jaol on 312, kõige pikemal 13,943 kaksikjalmit, mis kokku üle 100,000 jalmit wälja teeb. Mit kaowad tema suuruse kohta kõik Europa rahwaste lugulaulud, nagu härjapõlwlased hiiglase kōrwal, pea täitja ära.

Tema sisust läheme siin mööda, sest et see lühikese kirja kohta ometegi liig laialine on. Aga selle siisu filosofialist külge tahame siin weidi puudutada.

Kirjanik Kurrik on oma „Kolm suurt lugu“ kirjutades Kalewipoega Saksa lugulauluga „Nibelungen“ võrreldes leidnud, et wiimane imewähe üleüldisi elutarkuse õpetusi ja moraali pakub, mille poolest isegi Kalewipoeg rikkam olla. Uluwaaadete poolest on aga ka Kalewipoeg lõpmata waene.

Mahabaratast leiame selle asemel aga terwe selleaegse filosoofia joonistused. Igalpool on targad neid õpetamas, kes nende arwates oma tegudes effiwad.

Sina kaebad neid taga, kelle pärast kaebada ei ole. Tark ei kaeba furnuid ega elawaid. Valgi pole ühtegi neist olemata olnud, ialgi ei jaa ükski neist mitte olemata olemata. Meie läheme

ühhest elust teise, nagu noormees raugaks lähleb. Rõõm ja valu tulewad ja lähewad, neil pole tõsist olemist (realiteeti). Meie kõigest läbitungiwat ise (atmani, mina, hinge) ei wõi keegi ära häwitada. Ja igawene ise meie sees ei sünni ega sure meie kehaga, waid niisama nagu meie oma wanad riided maha paneme ja uued selga tõmbame, nõnda jätab ise ka wana keha maha ja asub uude kehasse elama. Kes seda teab, et meie ise ilma jaotamata, kõike läbi nägew ja igawene on, et meie sündimisest surma ja surmast sündimisele ruttame, see ei kaeba, kui see ise enesele uue keha wõtab. Meie inimesed näeme muidugi üksi oma elu keskpaika — hakatus ja lõpetus on meie eest warjul. Meie räägime ja kuuleme sellest isest räägitama, aga meie ei tunne teda mitte. Kuid see on selge, et ta meie kõikide sees elab ja ärahäwitamata on.

Kumal loodab iseäralistest tegudest wõimust, lõbu, ta rõõmustab ennast Weda lillerikaste sõnade üle ja ei pea peale selle millestki lugu. Ta püüab taewast ja tema tasumisi kätte saada, kuna ta igawese ärapeasemise järele peaks hüüdma . . . Sina tee ennast wabaks kõigest ilmast, ole oma tegudega alati ühesugune niihästi kordaminemise kui ka mitte-kordaminemise juures ja ära igatse oma tegudest ühtegi wilja. Siis saad ja wabaks kõigist soowidest, oled rahul iseeneses ja iseenelega, ilma armastuseta, ilma wihawaenuta, ilma wihkamiseta. Tark, kes elu otsant Brahmaist kinni peab, saab uuestisündimisest lahti ja pärib õnjust. Selle meeled ilma järele käiwad, on lootjiku sarnane, mida tuul ääretu mere peal sinna tänna pillutab. Kes maailmale selga pöörab, aga selle juures maailma südamet kannab, on petja.

Nendest mõtetest paistab niihästi Brahma kui ka Buddha õpetus wälja. Wahest on see tunnistusets, et Mahabarata juba enne Buddha aega oli sündinud? Ja wististe on see ka nii. Temas leiame wanaja jumalaid ja uuemaaja waimusid läbisegamine, aga nende jumalate kõne ja tegu tunnistab siiski, et nad Buddha ajast pärit on. Kas ta nüüd enne ehk pärast Buddha ilmumist sündis, ei ole mitte kindlaks wõidud teha. Aga Buddha usu mõju on temas iga samm peal tunda. Seal räägitakse ühest jumalast, selle nimi Krişna on, aga mis ta kõneleb, on nii puhas Buddha mõte, et meie teda Buddha järgriks wõiksime pidada, kui ta mitte jumal ei oleks. See jumal Krişna ütles iseenesest: Mina olen küll igawene ja ilma

tegevuset, aga-aeg ajalt, niitihti kui ilmas ülekohus õiguse üle võitu võtab, lasen ma ennaft ilma sündida — headuse kaitsjaks, kurjuse kaotajaks. See, kes sügavaste selle asja fiske on tunginud ja ära tunnud, peaseb uuestisüündimisest, ja nagu teised jumalatele ohverdamad tasumise pärast, nõnda toob tema oma lõpeliku lunastuse pärast kõige parema ohvri — see on teadmise ohver — mille jõuul ta ennaft ja terwet ilma minu sees näeb. See teadmine peastab patust ja witt rahule . . . Patt on meie selge nägemise tumestamine himude läbi; nagu hingedõht peeglit, nagu suits tuleleeki tumestab, nii tumestab kirgede walitus minu äratundmist . . . kes palga pärast tööd teeb, kaotab heateo wilja; iga meelte rõõm on kaduw ja lõpeb waluga. Kes aga oma oleku ühesugusust maailma-hingega ära on tunnud, see saabab ka tegusid korda, aga ilma patuta, ilma midagi himustamata saab ta õnusele. Ta kannab oma õnne ja oma walgust itseeneses ja saab Brahmaga ühendatud . . . kes igas asjas mind näeb, see ei kaota mind mitte; see elab minu sees.“

Täitsa Buddha mõte on jälle see: kes täielist pühadust fätte ei jõua saada, sünnib uuesti, kuni ta wiimaks terwe rea olemiste läbi kõige kõrgemale täiussele jõuab.

Kes on aga see mis jumalus, keda ei Brahma- ega Buddha- usk nimepidi ei tunne?

Mahabaratata annab selle kohta järgmise seletuse: Krishna on ilma hinge ühifus, kõigi olemiste totaliteet, kõifus, see elus-taw jõud, mis kõik olemised läbi tungib ja ilma niihästi loob kui ka ära häwitab, — ta on see nõõr, mille otjas üffitub asjad nagu helmed reas seisawad. Aga selle teadmisele tõuseb ainult wähed inimesed. Suurem hulk lasseb ennaft üffit-nähtawuste petwast paljusest pimestada ja ei jõua nende asjade üle selgusele, mis tõesti olemas on, milledest kõik wälja hoowab, mis ilmas elab ja liigub, sünnib ja sureb, on ja ei ole. Ainult see omandab tõfist teadmist, kes ära tunneb, et jumal kõik on.

Kõik ilm elab ja on selles, mis on ja mis mitte ei ole. —

Jumalate teenistus ei ole Mahabaratatas mitte ära keelatud. Igaiüks on waba oma jumalate walimises ja nende teenimises. Just nagu inimene maa peal oma isandate walimises, keda ta teenida tahab, prii on, nõnda ei tehta talle ka mingit takistust oma taewaliste isandate walimises. Kuid need

on niisama ka nagu maapealsed isandad oma palgemaasmiises ühe ühise korra all. Kuningas wõib oma teenritele suuremat palka, kõrgemat auru anda, kui väike mõisaomanik. Kes kuninglikku taju ei nõua, wõib mõisniku teenistusesse heita. Kes wäikema palgaga leppis, wõis omale ühe alama jumala wälja walida ja seda teenida. Kõige kõrgemal jumalal polnud selle wastu midagi, nagu kuningal ka selle wastu midagi pole, kui tema alamad ka enestele teenrid peawad, kellele nad oma taskust palka maksawad. Osalt oli see ebajumala teenistus, osalt aga ka tõsine alandus. Nagu kuningas enesele kõige paremad pead wälja walib ja nagu üffi need, kes endid kuninga teenistuseks kõlblikuks wõiswad pidada, temale oma teenistust pakkuma tohiwad minna, nõnda tohtiswad ka ainult üffikud wäljawalitud kõige kõrgema jumala ette astuda, teda teenima, auustama, paluma ja temale ohwerdama. Kõik wähemad waimud oliwad juba sellega rahul, kui ükski alamatest jumalatest neid kuulda wõttis. Sgalühel oli wõimust oma teenijaid teenistust mööda tasuda. Head inimesed wõiswad ikka taewasse saada, muudugi ainult sinna, kus see jumal elas, keda ta teenis. Aga kui ta teenistuse palk taja oli, siis pidi ta jälle uuesti sündima ja uuesti ilma tulema.

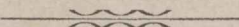
Hingede rändamisele ei teinud ka Mahabarata otja. Muud kui Buddha selgele õpetusele on ta kõiksugu liija toonud, nagu Buddhaust aegade jooksul üleüldse kõige ebausju kombetega on täidetud. Kui ka üffikud walgustatud Buddhausjulised oma meisri puhtast õpetusest kinni pidasiwad, siis läks suur rahwahulk oma teed. Ta ei suutnud kõrgemat õpetust ära mõista. Mõistet a priori, mõistet puhtast mõtteilmast, tõusiwad talle kaugele üle filmapiiri, sellepärast pööris ta nähtawate, kehaliste ebajumalate juurde tagasi. Keda ta auustas, neil pidi kuju, keha, üleüldse olemist olema, mida ta oma wiie meelega ära suutis tunda. Tema maailm lõppis seal otja, kus ta meeled äratundmise piirile jõudsiwad. Wäljas pool meelte piiri ei näinud ega kuulnud, ei haistnud ega maitsnud ega tunnud ta enam midagi. Et sealt alles õige buddhalase tõsine ilm, mõtte ja mõistete ilm peale hakkas, seda ei aimanudki jäme meelte mõistus, mis ennast ainult nähtawuste keskel kodu tunneb.

Buddhausu pea wiga ehk ongi see, et ta rahwahulga peale ialgi rõhku ei ole pannud. Pime rahwas jäi temast täitsa tähelepanemata. Buddha mõtles üffi selle peale, kuidas üffikuid walgustatud päid „õnnistusele“ aidata. Üffi niisugused wõi-

siwad tema õpetust mõista, üksi niisugused oliwad kutsutud ja ära walitud, et endid kannatamisest ja surmast ära peasta. Teisa ei wõinud ta aidata, sellepärast ei ole ta selleks ka kõige wähemasti katsen teinud.

Buddha täielik inimene ja Nietzsche üliinimene on nii ühte nagu, nagu oleksiwad nad kaksikwennad, ehk üks küll ligi kolmtuhat aastat wana ja teine meie aja laps on. Mõlemad on need, kelle pärast ilm seisab, et neid lugemata põlwedest läbi ühe kõrgema sihi poole püüdes kaswatada ja lõpuliku eesmärgi juurde wiia. Kõik teised on nagu toores materjal, millel praegu muud tähtsust ei ole, kui et sellest aranagemata aegade jooksul kõrgem ja täielisem olewus wälja wõib kaswada.

Nii ligistikk seisawad Buddha ja Nietzsche üksteisele, teiste sõnadega — pagana usu õpetus meie kristlikule mõttetarkusele. Muudugi ei taha meie sellega ütelda, et need igas peenikeses joonistuses täitsa ühte lähewad. See oleks ju ka nii suure ajawähe pärast lihtsalt wõimata, kuid oma peapõhjuses, oma põhjusemõttes jääwad nad ometi kaksikwendadeks.

Reform. *)

W. W. Doroschewitschi mõistujutt Indiasst. Eesti keelde S. La.

Reform, see imeilus jumalanna pani mu meeled ja mõt-
ted kihama. Mu südamlikum soov oli teada saada, kust ja
kuidas ta maa peale maha tuli. Aga et niisuguste küsimuste
peale kõige hõlpsamalt Indiasst, sealt mõistutulugude ja ime-
de isamaalt, wastust wõib saada, sellepärast reisisin ma Indiasse.

Ma reisisin ta risti ja rästi, pikuti ja põigiti läbi.

Räisin Bombais ja Kalkuttas; ka Delhis, selles pühas
linnas. Olin paar päewa Lagoris ja Raschimiris paigal; rei-
sisin Almerabadi ja Haiderabadi; Benares ja Madras et
jäänud ka nägemata.

Lustilikult lippasin ma Himalaja mägede otsas, tallasin
seal ta walget hõredat suhkru sarnast lund, mis ialgi ära ei

*) Reform tähendab uuendust, parandust.

jula; sinna ei olnud weel ialgi enne mind inimese jalg saanud. Imestusega filmitsejivad mind alandliku pilguga hindulased; piimafarwa walged perslased waatajivad mu tempa; nad kõif kõnelesiwad imestusega:

„Küll on aga see Wene ajakirjanik tubli pois!”

Kadedalt kirjastajiwad nad oma imeilujaid elewandi luu sarnaseid walgeid hambaid, kui ma Himalaja mäe otsast uperpalli alla lastfin ja otsekohe Buutani wõi Kaschimiri ilusatesse orgudesse lendasin.

Ma ujusin läbi Persia mere, ja läbi Bengali merelahest; juhtus, et India okeanis suplemaski käisin; seal puristasin ma iga kord heas tujus, kui soolast wett suhu juhtus.

Oma enese kätega kägistasin ma karusid; lammatafin libedaid madusid, kes jämedamad oliwad kui halud ja paenduwamad kui pajupuu. Wabaduses hullawatest tiigritest wõtsin ma päewapilta. . . Hukkasin elewantide hulgab ära. . . Kihutasin kaalkirjakate järele. . . Pugesin läbi India põlisete metsade. . . Kobasin India saladuslistes koobastes.

Ta midagi ei saanud mä ilusast jumalannast Reformist kuulda!

Ükskord ometi läts see mul õnneks. Üks fakiir, kes 30 aastat suud ei olnud awanud, murdis minu päraft oma töotuse. Õnnistagu teda Brahma, Wischnu ja Schiwa ning teised India jumalad selle eest, et ta mulle järgnema loo jutustas.

See lugu oli nõnda:

„Imeilus Reform sündis püha Gangesse jõe kallastel, esimesel kewade hommikul, esimese ülestõusewa päikese kiirega. Slus, paenduw ja sirge oli see kena jumalik netu.

Loodus ei olnud ta loomise juures wärwidega fitfi. . . Mustemad kui söed oliwad ta filmaterad, roosam, kui koidukuma ta ihufarm. Ta juuksed oliwad just kui ülestõusewa päikese kuldsetest kiirtest koetud.

Sludusega igalt poolt ehitatud, oli ta fiiski ihu-halasti, ometi aga nii julge ja waba oma liikumistes.

Loodus oli teda waimustuse wiival walmistanud. Teda nähes paistis päike heledamalt ja armsamalt, kui muidu. Maapind naeratas talle oma lilledega wastu. Palmipuud paenutajiwad päisid ja sojastajiwad isekeskes saladuslikult:

„Oh, kui ilus ta on! Oh kui imeilus! . . .”

Sirw filmitjes teda metsa-tižnikust ja sellest ajast saiwad

hirmu filmad ilusaks. Tiigrid saidwad taltsaks: jumalanna ilubus oli neid wõitnud; nad tegiwad oma paenduwate tehadega ta ees kaunid litgutusi ja urisewiwad tafa ta ümber. Maod roomasiwad ta jalge ees ja ei julgenud temale paha teha.

Karjased oliwad efimesed, kes ilusat jumalannat nägiwad.

Nad hoibsiwad oma karja pätkesest paljaks kõrwetatud mäe weerul. Nõiduwat iludust nähes unustasiwad nad oma waewad ja wiletsused ning hüüdsiwad ime-nähtusele wastu. Kaugelt filmapiirilt ilmus ta nagu õhu sees heljudes ja jalgadega maapinda puudutades.

Karjased kumardasiwad ta ees maani ja ei wõinud ta pealt oma pilku ära pöörata; nõnda astusiwad nad ta järele.

Jumalanna juhatas nad oma karjadega lihawa rohuga kaetud karjamaale ja läks ise püha Delhi linna.

Siis nägiwad teda kõige enne Hindu noored mehed ja kohe hakkasiwad nende südamed kirglike ja palawa armastusega ilusa jumalanna wastu tufsuma. Nende järele naised. Naiste järele nende mehed. Kaugad ja lapsed oliwad ka palja jumaliku neitsi wastu armastusega täldetud; nad astusiwad hulgana ta kannul ja kordasiwad ühest suust:

„Oh, kui ilus ta on!“

Oli ju jumalik ilubus efimesel kewade hommitul, efimese ülestõusewa päitese tiirega sündinud. Ta hingedõht oli kui paitaw, pehme ja õrn öiekene, täis magusat lõhna. Ta hingas ja kõil ümberringi hingasiwad ka nii kergelt. . .

Päite tõusis kõrgemale ja palstis palawaste. Saheadust ottsides astus jumalanna wana Trimurti templisse.

Templis walitses pimedus ja külmus, nagu kelbris. Umbne õht tahtis hinge kinni panna, sest seinad oliwad seenitanud ja hallitanud. Altnelugid seisiwad kõwaste kinni.

Kut templi ukseid lahti tehti ja nõrgad walguse kiired tumedate wõlwalustesse tungisiwad, siis säras ja wirwendas templi kaugemas nurgas selle õudse hämaruse sees midagi hiilgawat.

Mis asi see oli?

Üks mõel, mis inimeste peade kohal rippus, üks oda, mille teraw ots palwetajate südamete poole pöördud oli ja nooled, mis winnas wibul aega ootasiwad, et palujate seas surma ja hukatust sünnitada.

Seda ei teadnud keegi. Nõnda räägiti rahwale.

Selles pimeduses seisivad inimesed hirmus ja värisesivad. Aralt püüdsivad nad brahmanide (preestrite) walgetest mantlibest finni hakata ja palusivad:

„Meie pärašt paluge seda wihašt jumalat, kes seal nurkas nii wirwendab ja läigib. . .“

Selle wirwendawa jumaluse ees seisivad ohwrilauad, aga laudade peal terwed wirnad lootos-lillesid. Need seisivad weel mullu aastast saadik siin, sest tänawu ei olnud lootos-lilled weel ditšenud. Nagu nad ohwrilaudade peale oliwad pandud, nõnda seisivad nad liigutamata seniajani ja täitsivad templit paša mäda ja hallituse haifuga.

Aga brahmanid laulsiwad neib palwelaulusid, mida wärskete lillede ees lauldaske:

„Nagu sinu armuõhku hingame meie nende lootos-lillede head lõhna oma sisse; õied on neil lahti lõõnud ja meie tõime neib sinule esimeseks ohwrianniks. Nagu meie palwed, tõusku ta nende lillede puhast magus lõhn sinu auujärje juurde ja täida ta meie hinged niisuguse hea lõhnaga!“

Ta kõik laulsiwad heast lõhnast, aga hingasiwad mädahaisu kopsudesse. Keegi ei saanud millestki aru ja see ülendas weel enam jelle koha pühadust.

Kui nüüd ilus jumalanna Reform siia templisse astus, hüüdis ta kõige enne:

„Akned tehke lahti! Kõik akned wõtke lahti, wõtke võimalikult ruttu lahti!“

Ta sõnakuulelik rahwahulk awas päratu suured templi akned. Hele walgus tungis templisse ja walgustas kõiki templi pimedaid nurkasiid. Rõõmuwärinaga nägi nüüd rahwas, et nurkas mitte teraw mõel, oda wõi nooled ei wirwendanud, waid ilus, läikiw kolme peaga kuldne jumal. Ta oli armuline; ta ei taha kedagi tappa. Ta waatab rahwahulga peale ja kõige ta kolme näo peal lehwib naeratus.

„Koristage need mädanewad õied siit ära ja tooge siia wärskeid põllu-lillisid!“ käs kis Reform.

„Aga jumalale on lootos-lillisid tarwis!“ seletasiwad brahmanid.

„Jumal armastab wärskete lillede head lõhna!“ wastas ilus jumalanna. — „Ruttu, ruttu tooge wärskeid lillesid! Tooge neib põlbude pealt, kus nad kastetilkades särawad.“

Rahwahulk ruttas seda kasku täitma

Mädanewad lootos-lillede lasud koristati ära ja ohwri-
laua peale toodi terwed kuhjad wärskeid, lõhnawaid, lastega
kaetud põllu-lillesid. Noored mehed, naised, raugad, lapsed —
kõik tõiwad neid. Nendega sai ka põrand kaetud ja rahwas
astus julgelt kolmele poole naeratawa jumala juurde.

Preesfrid oliwad unustatud. Keegi ei pannud neid tähele,
ei palunud neilt abi ehk eestpalweid.

Kõik ajasiwad jumalaga ise oma asju. Naised tõstisiwad
ise lapfi kätte peal lahke jumala Trimurti filma alla ja palusi-
wad, et ta neid õnnistaks. Waimustuse piisarates waatasiwad
wanad mehed naeratawa jumaluse peale ja pajatasiwad :

„Aga meie ptdasime teda wihasjeks ja werejanuliseks !“

Kõik kihasiwad läbisegi lahke jumaluse juures, püüdisiwad
ta kullaft ihukatet puudutada. Aga lahke ja helde Trimurti
saatis oma kolme paari filmadest igaihe südamesse rahu, rõõmu
ja õnne.

Pärast puhtamist astus kena jumalanna kergel sammul
juure rahwahulga saadetusel templist jälle wälja uulitsale, otse-
kohe turuplatfi poole. Aga seal oli tuleriit walmis laotud.
Puuriida otjas lamas wana würsti furnukeha, tema kõrwal ta
noor ilus leif oma kõige kallimates riietes. Piisarad hiilgasiwad
ta filmis — wiist oli tal isu weel elada.

Ilus jumalanna astus otsekohe kena lese kõrwale puu-
riida otja.

„Ah, sa tahad surra!“ lausus jumalanna naeratades. —
Jah, miks siis mitte? Elu on ju paljas kingitus, mida tae-
was on annud. Sa tahad jeda kingitust tagasi anda — anna!
Sa ihaldab oma ihu tulele pühendada — pühenda! Ihu on
sinu omandus. Aga miks pärast tahad sa oma kallid riideid
ära põletada? Würstil on sind ennast tarwis, aga mitte ju
riideid. Wõta oma ümbert kõik ära. Mis tarwis tahad sa
tulele asjata tööd anda? Kas' tuli juuteleb sind niisama, ilma,
et tal riideid enne ära tuleis päwitada. Riided kingi kas wõi
waestele. See on siis ometi üks heategu surma eel! Aga,
miks sa nutad?“

„Mul on hirm surra!“ wastas würsti leif.

„Miks pärast sa õige surra tahad?“

„Seda nõuab seadus, kombe, inimesed. Inimesed tahawad,
et jeda püha pruufi peaks täidetama.“

„Eks täida! Aga enne saada heategu korra. Wõta

ennast paljaks . . . Päriku waesed su ehted ja riided — nad saawad sinu ja su mehe mälestust õnnistama!”

Noor lesk täitis jumalanna tahtmisi. Ta wöttis riided oma ümbert ära ja andis ümberseisjatele.

Imestusehüüd käis läbi rahwaridade, kui nad noore lese ilusat paljast ihu nägiwad.

„Kui kena ta on! Peaageu, nagu jumalanna!

Rahju ja kaastundmus täitfiwad inimeste südameid ja nad hüüdsfiwad:

„Pole tarwis! Pole tarwis, et ta ära põleb!”

Naeratadas waatas jumalanna ühe ligiseiswa nooremehe otsa, kes kirglijelt ilusa lese peale waatas.

„Sa armastad mind,” ütles temale jumalanna, — „aga ma olen taewaste asjade jaoks loodud ja maapealne on mulle wõeras. Kuid, waata selle naisterahwa peale. Kas ta pole niisama ilus, kui minagi? Kas iludus üksnes taewas on — ja mitte ka maa peal? Iludus on ije — taewas. Teie elu — see on wesi. Taewas hülgab weest wastu, sellepärast ongi ta nii ime-ilus sinine. Waata, kui ilus ta on! Wõta ta omale! Ta on minu iluduse wastukõla siin maa peal. Wõta ta!”

Nooremehe filmad sätendasfiwad armastusetules.

Nüüd ütles jumalanna würosti lesele:

„Sa tahad tules surra. Aga tuld on ka südametes. Näe, see noormees, tema wõib ka sind oma tulega ära põletada. Ta kaisutab sind, suuteleb sind just niisama, nagu seda tuli teinud oleks. Ja sa saad mitu korda põleda. Päewal ja öösel saad ja seda tuleleeki tunda. Lase ennast sel wiisil ära põletada!

Noor lesk punastas õnne ja häbi pärast. Ta astus puuriida otsast alla, wiskas põlewa tulelondi puuriida peale, mille otsas wana würosti jurmukeha lamas ja firutas oma käed noorelemehele wastu:

„Kata mind oma mantliga! . . . Wii mind ära! . . .”

Sel juwel oli kange põud. Brahmanid seletasfiwad, et jumalad wihased on ja sellepärast maad nii halastamatalt päikesega kõrwetawad.

Kõhi oli wäljabel ära kõrbenud; wiljast ei olnud teragi loota. Nälginud inimesed paistsfiwad just kui luukered olema. Nad ruttasfiwad linnadesse, firutasfiwad end linna uulitsale pitkali ja hüüdsfiwad:

„Meie sureme siia ja meie surmehäde paha häis tapab ka teid, kui teie meile toitu ei muretse!“

Brahmanid wõtsiwad nõuiks wihastatud jumalakuju temp-
list wälja tuua ja läbi linna uulitsate wiia.

Rümme musta elewanti wedasiwad wantrit, mille peal jumalakuju seisis.

Sajad inimesed heitsiwad end elewantide ja wantri alla ning saiwad surmiks talkatud. Koleba walu ja piina käes wingerdasiwad nad wantri all, kisenyasiwad südant lõhestawalt ja suriwad.

„Ega jumal waikeid waluhüübeid enam tähele ei pane,“ rääkisiwad teised. — „Kuulgu ta nüüd meie waljuid hädahäali ja hoigamisi, küllap ta oma wiha siis armuks muudab.“

Ja nad heitsiwad end ka tee peale wantri rataste alla.

Pikkamisi astus niisugune kole rong waluhüüete ja kisa saadetusel edasi. Elewantide jalad oliwad juba kõhuni werega kaetud ja wantri rattad weeresiwad aurawa liha ja were sees edasi. Nõnda püüti jumala meelt pöörda.

Selle rongile tuli ilus jumalanna Reform wastu.

Ta ost ülitilus, nagu hiilgas tal mitte wähem kui looja-
minewa päikese kullased kiired. Seda iludust imestasiwad ka elewan-
tide ajajad. Nad unustasiwad mustad elewandid ära ja waa-
tasiwad üffisilmi jumalanna poole.

Ta seisis keset uulitsat.

Nad ei wõinud loomi selle kenaduse peale ajada, waid pöörasiwad ümber ja läksiwad werisi teed mööda tagasi. Selle läbi saiwad need inimesed, kes juba elewantide ees maas lama-
siwad, peastetud.

Nõnda saatis jumalanna ühe päewa siin maa peal mööda.

Värgmisel hommikul loidu ajal kogusiwad brahmanid nõurpidamisele kokku.

„Selle uue jumalanna pärast saab rahwa usk wanade jumalate sisse hukka!“ kõnelesiwad nad.

„Ja meie saame ka hukka!“ õhtasiwad teised. — „Ei keegi ei taha enam meie eestpalumisi — kõik paluwad ise!“

„Ta häwitab aurutundmust! Juba naisedki ei taha truuduse pärast meestega ühes surra!“

„Ta juhib jumalate wiha meie wastu, kes nüüd õhwi-
test ilma jääwad.“

Ja kõik waewasiwad oma päid abinõuu otsimisega.

„Tarmis ta ära tappa!“ ütles üks aralt.

Uga selle peale ei wastatudki. Saß, kas wõib jumalat tappa?

Wiimati tõusis kõige wanem ja targem brahman teiste seas piisti.

„Paneme ta koopasse finni ja ütleme inimestele, et ta taewa tagasi läks, nagu tuligi. Kui teda enam inimestel filma ees ei ole, küllap nad siis wana usku tagasi tulewad. Reform aga istugu koopas warjul. Pärast . . . pärast, kui ta juba wanaks saanud, wõib teda jälle lahti lasta. Ei ta wana fortsus kilm inimesi siis enam nõnda waimusta, et nad wanast harjunud usust taganeksiwad.

Kõik kiitsiwad wana targa preestri nõuu heaks.

„On hea, ennemtuntud abinõu!“ kiitsiwad nad.

Kõik kahmasiwad sõjariistad kätte ja ruttasiwad jõe kaldale, kus jumalanna lilledest woodi peal magas. Siin piirasiwad nad ta ümber ja tahtsivad salaja teda finni tabada. Uga jumalanna juhtus neid nägema.

„Siia, minu juurde! Minu juurde tulge!“ hüüdis ta lustilikult.

Kõik ümberkaudsed inimesed kuulsiwad seda healt ja ruttasiwad waatama, misjuguist uut rõõmu jumalanna täna walmistab.

Seda nähes ei julgenud brahmanid jumalannat puutuda. Nad langesiwad ta ette filmili maha ja ütlesiwad:

„Meie tulime find kumardama ja wõtsime sõjariistad kaasa, et sulle sõjalikku auu anda.“

Ja nad paniwad sõjariistad allabeitmise täheks jumalanna jalge ette. . . .

Brahmanid oliwad üsna ehmatanud.

„Meie peame iseennast ja rahwast jumalate wiha eest ära peastma,“ jutustasiwad nad isekeskes ja tuliwad uuele nõuupidamisele kokku. See koosolek kestis kolm päewa ja ööd. Ahastusega harutasiwad nad, mis teha tuleb, misjuguist abinõuu jumalanna mõju wähenemiseks pruukida. Reljandamal päewal oli nõu leitud. Rõõmsate nägubega tuliwad nad nõuupidamistemplist wälja. Esimese wastutulejaga tegiwad nad juttu.

„Teie kõik kumardate uut jumalannat,“ ütlesiwad nad, — „meie kumardame ka, sest ta on luuleliselt õrn ja ilus. Uga ta eest muret kanda — seda olete unustanud. Jumalanna käib ihu-halasti. Ta paljast ihu puudutab tuul ja päikese palawus.

Päike põletab ta näha pruuniks ja tuul teeb ta ihu karmiks. Teil on tarvis temale ihufatteid muretseba. Näidakem terwe ilma ees oma armastust tema vastu üles! Kattem teda kalli riidega, et ta ihu ühesugune ilus oleks! Ehligem teda!

„See on tõsi!“ hüüdis jumalanna auustaja. — „Kuidas see mitte ennem meile meelde ei tulnud?!”

Brahmanisid tänades tõttas ta oma tuttavate poole, et neile seda head nõuni ette panna.

Sedašama seletasivad brahmanid igale wastutulejale.

Kõikidele sai see joow tuttavaks, kõik kiitsivad seda nõuu ja tänasivad brahmanisid.

Terwe rahwas kogus end jumalanna ümber kofku ja harutas isefeskes:

„Misugune riie küll temale kohane on?“

Ühed armasivad:

„On ju peeneid kangaid olemas: riie õhufene nagu ämbliku võrk, waewalt filmale nähtaw. Muretseme paar niisugust kangast ja walmistame oma jumalannale riided. Ta jumaliku ihu wõime siis ifka näha.

Teised waidlesivad wastu:

„See ei kõlba! Kes wõib meie armastust jumalanna vastu näha, kui ta riie filma ei paista? Ei, ta ülikond olgu sarnane, mis kofhe filma puutub. Muretseme puhtast kullast riided, ilustame neid kallide kividega!“

„Nii on ju jumalanna ilu riide alla maetud!“ hüüdiswad kolmandamad. — Ei, seda ei tohi olla! Muretseme talle õhufesed siidiriided, mis iga ta liigutust awalbaks, iga ta liiget wälja näitaks. . .“

„Willased riided on paremad, nendel on tasasemad woldid!“ harutasivad mõned.

Sa niüid hakkasivad kõik waidlema. Nõnda lõppes päew.

Uga sel ajal olivad brahmanid ka tegewad: nad põletasivad kaks leske ära ja walmistasivad homjeks jumalat jälle wälja wiima.

Jumalanna auustajad asusivad järgmisel päewal jälle ta juurde. Ühed tõiwad kallid kaelarätikuid ja sidusivad talle kaela.

„Waata, kui ilus ta niüid on!“ kiitsivad nad ise.

Teised kisendasivad:

„Kasige oma kaelarätikutega kus seda ja teist!“

Ühed töiwad pitsiisid, teised kulda ja kallidkwa.

Seal nad pahandasiwad üks teist, riidleiwad, sõimasiwad. . . Ei saanud ega saanud otsusele, kuidas oma armastust jumalanna vastu üles näidata.

Uga sel ajal toimetasiwad brahmanid linnas rongikäiku. Sajad inimesed heitsiwad elewantide jalge all hinge, wantri rattad oliwad rummuuni were ja liha sees. . .

„Nõnda on lugu tänapäewani! Wanal wiisil läheb aeg edasi, aga uue jumalannale muretsetatakse ihukatet ja harutatakse, misjugal fujul teba parem on ilmale näidata. . .“ Nende sõnadega lõpetas fateir, kes 30 aastat oli waitinud, oma kõne.

Ar 903
Kielland

Sind 15 kop.